

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ĪVA BOTA [YVES BOT]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 18. jūlijā¹

Lieta C-42/17

Kriminālprocess
pret
M.A.S.,
M.B.

(*Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība – LESD 325. pants – Kriminālprocess saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem pievienotās vērtības nodokļa (PVN) jomā – Iespējamais Savienības finanšu interešu aizskārums – Valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēti absolūti noilguma termiņi, kas var izraisīt nesodāmību par noziedzīgiem nodarījumiem – 2015. gada 8. septembra spriedums *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555) – Līdzvērtības un efektivitātes principi – Konkrētā tiesiskā regulējuma nepieļaujamība – Valsts tiesas pienākums nepiemērot šādu tiesisko regulējumu gadījumā, ja ar to var kavēt efektīvu un atturošu sodu noteikšanu “ievērojamā skaitā liela apmēra krāpšanas gadījumā”, kas apdraud Savienības finanšu intereses, vai ja par krāpšanas gadījumiem, kas apdraud konkrētās dalībvalsts finanšu intereses, tajā tiek paredzēti garāki noilguma termiņi nekā par krāpšanas gadījumiem, kas apdraud Savienības finanšu intereses – Šā pienākuma tūlītēja piemērošana uzsāktos procesos saskaņā ar principu “tempus regit actum” – Saderība ar noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu – Šā principa piemērojamība un vieta tiesību normu hierarhijā konkrētās dalībvalsts tiesību sistēmā – Noilguma noteikumu iekļaušana minētā principa tvērumā – Minēto noteikumu būtiskums – LES 4. panta 2. punkts – Konkrētās dalībvalsts nacionālās identitātes ievērošana – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 49. un 53. pants

I. Ievads

1. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) vaicā Tiesai, kādā mērā valsts tiesām ir jāizpilda 2015. gada 8. septembra spriedumā *Taricco* u.c.² Tiesas formulētais pienākums uzsāktos kriminālprocesos nepiemērot *codice penale* (Kriminālkodekss) 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normas.

2. Šajā spriedumā atbilstoši Tiesas 2013. gada 26. februāra spriedumam lietā *Åkerberg Fransson*³ Tiesa apstiprināja, ka krāpšana pievienotās vērtības nodokļa (PVN) jomā var tikt uzskatīta par tādu krāpšanu, kas apdraud Eiropas Savienības finanšu intereses.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² C-105/14, turpmāk tekstā – “spriedums *Taricco* u.c.”, EU:C:2015:555.

³ C-617/10, EU:C:2013:105.

3. Tiesa norādīja, ka Kriminālkodeksā paredzētās normas, ar kurām tajā tostarp noilguma pārtraukšanas gadījumos ir ieviests noteikums, ka noilguma termiņu nekādā gadījumā nevar pagarināt vairāk kā par vienu ceturtdaļu no tā sākotnējā ilguma, ņemot vērā par smagām krāpšanām PVN jomā uzsāktu kriminālprocesu sarežģītību un ilgumu, var novest pie faktiskas nesodāmības par tām, jo parasti noilgums šiem nodarījumiem iestājas vēl pirms tam, kad likumā paredzēto kriminālsodu varētu piemērot ar galīgu tiesas nolēmumu. Tiesa nosprieda, ka tādējādi šāda situācija apdraud to pienākumu izpildi, kas dalībvalstīm noteikti LESD 325. panta 1. un 2. punktā.

4. Lai nodrošinātu, ka cīņa pret Savienības finanšu intereses apdraudošu krāpšanu ir efektīva, Tiesa lūdza valsts tiesām vajadzības gadījumā nepiemērot šīs tiesību normas.

5. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) apgalvo, ka tāds pienākums pārkāpj tās konstitucionālās iekārtas augstāko principu – noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), kas nostiprināts *Costituzione* (Konstitūcija, turpmāk tekstā – “Itālijas Konstitūcija”) 25. panta otrajā daļā un tādējādi ietekmē Itālijas Republikas konstitucionālo identitāti.

6. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzsver, ka noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips atbilstoši tam, kā tas tiek interpretēts Itālijas tiesību sistēmā, garantē augstāku aizsardzības līmeni nekā tas, kurš izriet no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas⁴ 49. panta, jo tas tiek attiecināts arī uz nodarījumam piemērojamiem noilguma termiņiem un līdz ar to nepieļauj, ka uzsāktā procesā valsts tiesa varētu piemērot garāku noilguma termiņu par to, kāds bija paredzēts brīdī, kad šis nodarījums tika izdarīts (bargāka kriminālsoda atpakaļejoša spēka aizlieguma princips).

7. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzsver, ka spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētais pienākums liek Itālijas krimināllietu tiesai piemērot pārkāpumiem, kuri izdarīti pirms šā sprieduma publicēšanas 2015. gada 8. septembrī un par kuriem vēl nav iestājies noilgums, garākus noilguma termiņus nekā tie, kas sākotnēji bija paredzēti šo pārkāpumu izdarīšanas laikā. Turklāt tā norāda, ka šāds pienākums nav pamatots ne ar kādu precīzu juridisku pamatu un ka tas turklāt ir balstīts kritērijos, kurus tā uzskata par nenoteiktiem. Līdz ar to šis pienākums novedot pie tā, ka valsts tiesai tiek atzīta novērtējuma brīvība, kas var radīt patvaļības risku un kas turklāt pārsniegšot tās tiesas spriešanas funkcijas robežas.

8. Tā kā Itālijas Konstitūcija nodrošinot augstāku pamattiesību aizsardzības līmeni par Savienības tiesībās atzīto, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka LES 4. panta 2. punkts un Hartas 53. pants tādējādi atļauj valsts tiesām atteikties īstenot spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto pienākumu.

9. Līdz ar to ar saviem trīs prejudiciālajiem jautājumiem *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) jautā Tiesai, vai LESD 325. pants, kā Tiesa to interpretējusi spriedumā *Taricco* u.c., liek valsts tiesām nepiemērot konkrētos noilguma noteikumus pat tad, ja, pirmkārt, konkrētās dalībvalsts tiesību sistēmā šie noteikumi ir piederīgi noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principam un kā tādi – materiālajām krimināltiesībām, otrkārt, ja tādām pienākumam nav pietiekami precīza juridiskā pamata un visbeidzot, treškārt, ja šāds pienākums ir pretrunā Itālijas konstitucionālās iekārtas augstākajiem principiem vai Itālijas Konstitūcijā atzītajām ikvienas personas neatņemamajām tiesībām.

4 Turpmāk tekstā – “Harta”.

10. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ne vien uzdod Tiesai šos trīs prejudiciālos jautājumus, bet arī iesaka tai uz tiem sniedzamo atbildi, lai izvairītos no tā saucamās “pretierobežojumu” procedūras uzsākšanas⁵. Šajā sakarā šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu mums tiek atgādināts *Bundesverfassungsgericht* (Federālā Konstitucionālā tiesa, Vācija) formulētais prejudiciālais jautājums lietā, kurā tika taisīts 2015. gada 16. jūnija spriedums *Gauweiler* u.c.⁶. Proti, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ļoti skaidri norāda, ka gadījumā, ja Tiesa uzturēs savu LESD 325. panta interpretāciju identiski spriedumā *Taricco* u.c. formulētajai, tā tātad varētu atzīt valsts likumu par Lisabonas līguma ratifikāciju un izpildi – ciktāl ar to ratificēts un tiek izpildīts LESD 325. pants – par neatbilstošu tās konstitucionālās iekārtas augstākajiem principiem, tādējādi atbrīvojot valsts tiesas no to pienākuma izpildīt spriedumu *Taricco* u.c.

11. Šajos secinājumos es izklāstīšu iemeslus, kuru dēļ nevar būt runas par šajā spriedumā Tiesas formulētā paša principa apšaubīšanu, saskaņā ar kuru valsts tiesai vajadzības gadījumā ir pienākums nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normas, lai nodrošinātu efektīvu un atturošu sodīšanu par krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses.

12. Pirmkārt, es paskaidrošu, ka no konkrēto tiesību normu kombinācijas izrietošā pārmērīgi šaurā noilguma pārtraukšanas jēdziena un to pārtraucošo darbību interpretācija, kas izmeklēšanas un tiesu iestādēm nedod saprātīgu termiņu kriminālprocesu par krāpšanu PVN jomā pabeigšanai, ir gan acīmredzami neatbilstoša prasībai sodīt par Savienības finanšu interešu aizskārumiem, gan arī tai nav nepieciešamās preventīvās iedarbības, lai novērstu jaunu nodarījumu izdarīšanu, tādējādi pārkāpjot ne vien LESD 325. panta materiālo pusi, bet arī – kā mēs to varētu kvalificēt – tā “procesuālo” pusi.

13. Šajā sakarā es izskaidrošu, ka, ņemot vērā Hartas 49. panta formulējumu un Eiropas Cilvēktiesību tiesas izstrādāto judikatūru par 1950. gada 4. novembrī Romā noslēgtās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁷ 7. pantā nostiprināto noziedzīgo nodarījumu un sodu likumības principa piemērojamību, valsts tiesai, īstenojot tai Savienības tiesībās noteiktos pienākumus, nekas neliedz uzsāktos procesos nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normas.

14. Šajā nolūkā es precizēšu kritērijus, uz kuru pamata valsts tiesai ir šāds pienākums. Proti, tāpat kā *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa), kurai es šajā ziņā pievienojos, man šķiet, ka, lai nodrošinātu nepieciešamo paredzamību gan kriminālprocesā, gan krimināltiesībās pēc būtības, spriedumā *Taricco* u.c. teiktais ir jāprecizē. Šajā sakarā es tā pieņemējam ierosināšu aizstāt šajā spriedumā norādīto kritēriju vienīgi ar nodarījuma rakstura kritēriju.

15. Visbeidzot, izskaidrošu iemeslus, kādēļ es uzskatu, ka brīvības, drošības un tiesiskuma telpas uzbūve pieprasa, lai Savienības finanšu intereses apdraudošu nodarījumu apkarošana mūsdienās tiktu papildināta ar noilguma noteikumu un it īpaši tā pārtraukšanu regulējošo noteikumu saskaņošanu Savienībā.

5 Šī procedūra ir balstīta uz ideju, ka, lai gan Itālijas tiesību sistēma atzīst un pieļauj tās suverenitātes ierobežojumu ar Savienības tiesībām, tā arī nosaka šā ierobežojuma robežas, lai aizsargātu pamatvērtības, uz kurām tās tiesību sistēma ir balstīta. Šajā ziņā skat. Itālijas Republikas sniegtos precizējumus tās apsvērumos lietā, kurā tika taisīts 2015. gada 16. jūnija spriedums *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400), kā arī *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) spriedumu Nr. 183/73, uz kuru ir atsauce tās apsvērumu 7. punktā: “Saskaņā ar [Itālijas] Konstitūcijas 11. pantu suverenitātes ierobežojumiem ir piekristis vienīgi ar mērķi sasniegt tajā paredzētos mērķus [...] tātad ir izslēdzams, ka tādi ierobežojumi [...] katrā ziņā varētu piešķirt EEK iestādēm nepieļaujamas tiesības pārkāpt mūsu konstitucionālās iekārtas pamatprincipus vai cilvēka neatņemamās tiesības. [...] Ir skaidrs, ka gadījumā, ja kādreiz 189. pantam tiktu sniegta tik absurda interpretācija, *Corte costituzionale* [(Konstitucionālā tiesa)] tiesas kontrole pār Līguma noteikumu saderības turpinātību ar iepriekš minētajiem pamatprincipiem saglabātos.”

6 C-62/14, EU:C:2015:400.

7 Turpmāk tekstā – “ECPAK”.

16. Otrkārt un atbilstoši Tiesas 2013. gada 26. februāra spriedumā *Melloni*⁸ formulētajiem principiem, es paskaidrošu, ka, manuprāt, Hartas 53. pants neatļauj kādas dalībvalsts tiesu iestādei atteikties izpildīt spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto pienākumu, pamatojoties uz apgalvojumu, ka šis pienākums neatbilst šīs dalībvalsts konstitūcijā garantētajam augstākam pamattiesību aizsardzības līmenim.

17. Visbeidzot, treškārt, es izklāstīšu iemeslus, kādēļ garāka noilguma termiņa tūlītēja piemērošana, kas izrietētu no minētā pienākuma īstenošanas, manā ieskatā, neietekmē Itālijas Republikas nacionālo identitāti un tādējādi nepārkāpj LES 4. panta 2. punktu.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Līgums par Eiropas Savienību

18. LES 4. panta 2. punktā ir noteikts, ka Savienība respektē dalībvalstu nacionālo identitāti, kas raksturīga to politiskajām un konstitucionālajām pamatstrukturām. Saskaņā ar šīs tiesību normas 3. punktu atbilstoši lojālas sadarbības principam Savienība un dalībvalstis ar patiesu cieņu palīdz cita citai veikt Līgumos noteiktos uzdevumus. Tātad dalībvalstīm ir jāveic visi vajadzīgie vispārējie un īpašie pasākumi, lai nodrošinātu no Līgumiem vai Savienības iestāžu aktiem izrietošo pienākumu izpildi.

19. Saskaņā ar LESD 325. pantu Savienībai un dalībvalstīm ir pienākums apkarot “krāpšanu un citādu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses” un jānodrošina šo interešu “efektīva aizsardzība”.

2. Harta

20. Hartas 47. panta otrajā daļā ir noteikts:

“Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. [..]”

21. Tās 49. panta “Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi” 1. punktā ir paredzēts:

“Nevienam nevar atzīt par vainīgu nodarījumā, kas ir darbība vai bezdarbība un ko tā izdarīšanas brīdī saskaņā ar attiecīgās valsts tiesībām vai starptautiskajām tiesībām neuzskata par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī. Ja pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas tiesību aktos ir paredzēts vieglāks sods, piemēro šo sodu.”

22. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu:

“Ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst [ECPAK] garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām. Šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību.”

⁸ C-399/11, EU:C:2013:107.

23. Hartas 53. pantā ir noteikts:

“Nekas no šajā Hartā noteiktā nav interpretējams kā tāds, kas ierobežo vai negatīvi ietekmē cilvēktiesības un pamatbrīvības, kuras atzītas attiecīgās to piemērošanas jomās Savienības tiesību aktos un starptautiskajās tiesībās, kā arī starptautiskās konvencijās, kurām pievienojusies Savienība vai visas dalībvalstis, tostarp [ECPAK] un dalībvalstu konstitūcijās.”

B. Itālijas tiesības

1. Itālijas Konstitūcija

24. Itālijas Konstitūcijas 25. panta otrajā daļā ir noteikts, ka “neviens nevar tikt sodīts citādi, kā vien atbilstoši likumam, kas ir stājies spēkā pirms nodarījuma izdarīšanas”.

2. Kriminālkodeksa normas par noziedzīga nodarījuma noilgumu

25. Noilgums ir viens no noziedzīga nodarījuma izbeigšanās pamatiem (Kriminālkodeksa I daļas VI sadaļas I nodaļa). Tās regulējums tika būtiski mainīts ar *legge n.°251, 5 dicembre 2005* (2005. gada 5. decembra Likums Nr. 251)⁹.

26. Saskaņā ar Kriminālkodeksa 157. panta 1. punktu noziedzīga nodarījuma noilgums iestājas pēc laikposma, kas vienāds ar likumā paredzēto maksimālo soda ilgumu, ar nosacījumu, ka šis laikposms nav īsāks par sešiem gadiem attiecībā uz noziegumiem un četriem gadiem attiecībā uz kriminālpārkāpumiem.

27. Šā kodeksa 158. pantā noilguma termiņa sākums ir noteikts šādi:

“Attiecībā uz pabeigtu noziedzīgu nodarījumu noilguma termiņš sākas dienā, kad tas ticis izdarīts; attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas mēģinājumiem – dienā, kad tikusi izbeigta konkrētās personas darbība; attiecībā uz ilgstošiem noziedzīgiem nodarījumiem – dienā, kad izbeidzies noziedzīgā nodarījuma ilgstošais raksturs.

[..]”

28. Saskaņā ar minētā kodeksa 159. panta noteikumiem par noilguma apturēšanu:

“Noilgumu aptur visos gadījumos, kad speciālā tiesību normā ir paredzēts apturēt tiesvedību, kriminālprocesu vai apcietinājuma termiņu, kā arī šādos gadījumos:

- 1) atļaujot kriminālvajāšanas uzsākšanu;
- 2) nododot lietu citai tiesai;
- 3) apturot tiesvedību vai kriminālprocesu lietas dalībnieku vai advokātu prombūtnes dēļ vai pēc apsūdzētā vai viņa advokāta lūguma.

[..]

Noilgums atsākas no dienas, kad ir izbeidzies apturēšanas iemesls.

⁹ GURI Nr. 285, 2005. gada 7. decembris, 5. lpp.; turpmāk tekstā – “*ex-Cirielli* likums”.

[..]”

29. Šā paša kodeksa 160. pantā, kurā reglamentēta noilguma pārtraukšana, ir noteikts:

“Noilgumu pārtrauc notiesājošs spriedums vai priekšraksts par sodu.

Noilgumu pārtrauc arī lēmums par pagaidu pasākumu piemērošanu personai, [un] [..] lēmums par pirmstiesas sēdes sarīkošanu [..].

Ja noilguma termiņu pārtrauc, tā tecējums atsākas ar dienu, kad tas tika pārtraukts. Ja notikušas vairākas noilgumu pārtraucošas darbības, noilguma termiņš atsākas ar pēdējo no tām; tomēr 157. pantā noteiktie termiņi nekādā gadījumā nevar pārsniegt [Kriminālkodeksa] 161. panta otrajā daļā paredzētos termiņus, izņemot vienīgi attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kuri paredzēti [*codice di procedura penale* (Kriminālprocesa kodekss)] 51. panta 3.*bis* un 3.*quater* punktā.”

30. Atbilstoši Kriminālkodeksa 161. pantam par apturēšanas un pārtraukšanas sekām:

“Noilguma apturēšana un pārtraukšana attiecas uz visiem noziedzīgā nodarījuma izdarītājiem.

Izņemot saukšanu pie kriminālatbildības par Kriminālprocesa kodeksa 51. panta 3.*bis* un 3.*quater* punktā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ar noilguma pārtraukšanu noilguma termiņš nekādā gadījumā nedrīkst tikt pagarināts par vairāk nekā ceturtdaļu no tā maksimāli paredzētā ilguma [..].”

III. Fakti

A. Spriedums *Taricco u.c.*

31. *Tribunale di Cuneo* (Kuneo tiesa, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu bija par LESD 101., 107. un 119. panta, kā arī par Direktīvas 2006/112/EK¹⁰ 158. panta interpretāciju saistībā ar tādu valsts tiesisko regulējumu par noziedzīgo nodarījumu noilgumu, kāds ir paredzēts Kriminālkodeksa 160. panta pēdējā daļā un 161. panta otrajā daļā.

32. Šis lūgums tika iesniegts saistībā ar kriminālprocesu, kas bija uzsākts pret vairākām personām, kurām tika inkriminēta grupas izveidošana un vadīšana nolūkā izdarīt dažādus noziedzīgus nodarījumus PVN jomā.

33. Šajā 2015. gada 8. septembrī pasludinātajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā aplūkojamais, kurā pamatlietas faktu norises laikā bija noteikts, ka ar kriminālprocesā par liela apmēra krāpšanu PVN jomā izdarītu pārtraucošu darbību noilguma termiņš tiek pagarināts tikai par ceturtdaļu no tā sākotnējā ilguma, var būt pretrunā LESD 325. panta 1. un 2. punktā dalībvalstīm paredzētajiem pienākumiem, ja ar šo valsts tiesisko regulējumu tiek likti šķēršļi efektīvu un atturošu sodu piespriešanai ļoti daudzos liela apmēra krāpšanas gadījumos, kuri apdraud Eiropas Savienības finanšu intereses, vai tiek paredzēti ilgāki noilguma termiņi krāpšanas gadījumiem, kuri apdraud attiecīgās dalībvalsts finanšu intereses, nekā tiem krāpšanas gadījumiem, kuri apdraud Eiropas Savienības finanšu intereses.

10 Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006, L 347, 1. lpp.).

34. Proti, Tiesa konstatēja, ka konkrētās normas, noilguma pārtraukšanas gadījumā ieviešot noteikumu, ka noilguma termiņš nekādā gadījumā nevar tikt pagarināts par vairāk kā vienu ceturtdaļu no tā sākotnējā termiņa, ņemot vērā kriminālprocesu sarežģītību un ilgumu, lai nonāktu līdz galīgam spriedumam, neitralizē noilguma pārtraukšanas pamata iedarbību laikā. Šā iemesla dēļ ievērojamā skaitā lietu, norādīja Tiesa, liela apmēra krāpšanas gadījumi netiek krimināltiesiski sodīti.

35. Lai nodrošinātu LESD 325. panta 1. un 2. punkta pilnīgu iedarbību, Tiesa līdz ar to uzskatīja, ka nepieciešamības gadījumā valsts tiesai ir pienākums nepiemērot valsts tiesību normas, kuru rezultātā konkrētā dalībvalsts tiek kavēta izpildīt pienākumus, kurus tai uzliek šī tiesību norma.

B. *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija) un *Corte d'appello di Milano* (Milānas Apelācijas tiesa, Itālija) *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzdotie jautājumi par atbilstību konstitūcijai

36. *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) un *Corte d'appello di Milano* (Milānas Apelācijas tiesa), kurās tolaik norisinājās procesi par liela apmēra krāpšanu PVN jomā, uzskatīja, ka Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas nepiemērošana situācijām, kas norisinājušās pirms sprieduma *Taricco* u.c. publicēšanas, nozīmēšot sodīšanas regulējuma pastiprināšanu ar atpakaļejošu spēku, kas ir nesaderīgi ar Itālijas Konstitūcijas 25. panta otrajā daļā nostiprināto noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu.

37. Tādēļ tās uzdeva *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) jautājumu par *legge n.°130, 2 agosto 2008* (2008. gada 2. augusta Likums Nr. 130)¹¹ 2. panta atbilstību konstitūcijai, ciktāl ar to ratificēts Lisabonas līgums un tostarp tiek īstenots LESD 325. panta 1. un 2. punkts, pamatojoties uz kuru Tiesa ir formulējusi konkrēto pienākumu¹².

IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

A. Par noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa piemērojamību un vietu tiesību normu hierarhijā Itālijas tiesību sistēmā

38. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzsver, pirmkārt, ka Itālijas tiesību sistēmā noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips nepieļauj to, ka valsts tiesa varētu nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normas uzsāktos procesos.

11 *GURI* Nr. 185 kārtējais pielikums, 2008. gada 8. augusts.

12 Tomēr atsevišķas valsts tiesas ir izvēlējušās atšķirīgu nostāju: skat. *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) trešās krimināllietu tiesu palātas 2016. gada 20. janvāra spriedumu Nr. 2210/16 (kurā *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) isteno spriedumā *Taricco* u.c. formulētos principus, tai secinot, ka noilguma regulējums pēc savas būtības ir piederīgs procesuālajam regulējumam, un uzskata, ka nav nepieciešams uzdot jautājumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) par atbilstību konstitūcijai), *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) ceturtais krimināllietu tiesu palātas 2016. gada 26. februāra spriedumu Nr. 7914/16 (kurā *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) atzīst šo pienākumu nepiemērot noilguma regulējumu vienīgi tajos gadījumos, kad procesam faktiski ir iestājies noilgums), un visbeidzot *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) trešās krimināllietu tiesu palātas 2016. gada 24. oktobra spriedumu Nr. 44584/16 (kurā *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) izklāsta piemērojamos kritērijus konkrētās valsts tiesību normas nepiemērošanai).

39. Proti, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) norāda, ka atšķirībā no citām tiesību sistēmām, kurās noilguma noteikumi krimināllietās tiek kvalificēti kā procesuālo tiesību normas¹³, Itālijas tiesību sistēmā šīs pēdējās ir materiālo tiesību normas, kas veido noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa neatņemamu daļu un tātad nevar tikt piemērotas ar atpakaļejošu spēku par sliktu personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess.

40. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) norāda, ka noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principam Itālijas Konstitūcijas 25. panta otrā daļa tātad piešķir plašāku apjomu, nekā tas ir atzīts Savienības tiesību avotos, jo tas nav ierobežots vienīgi ar nodarījuma un par to piemērojamo sodu definīciju un attiecas uz visiem soda noteikšanas materiālajiem aspektiem, tostarp nodarījumam piemērojamo noilguma noteikumu noskaidrošanu. Atbilstoši šim principam nodarījumam, nosakāmajam sodam un noilguma termiņam tātad ir jābūt definētam skaidri, precīzi un juridiski saistoši likumā, kas ir spēkā laikā, kad nodarījums izdarīts. Iesniedzējtiesas ieskatā, šā principa ievērošanai jāļauj ikvienam uzzināt savas ricības sekas no krimināltiesību viedokļa un ir jānovērš jebkāda patvaļība likuma piemērošanā.

41. Pamatlietā *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka konkrētās personas, raugoties no faktu rašanās laikā spēkā esošā normatīvā regulējuma, saprātīgi nevarēja paredzēt, ka Savienības tiesības un it īpaši LESD 325. pants varētu uzlikt valsts tiesai pienākumu nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējo daļu un 161. panta otro daļu, tādējādi pagarinot piemērojamos noilguma termiņus. Līdz ar to spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētais pienākums esot pretrunā ECPAK 7. panta prasībām.

42. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) turklāt uzsver, ka noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips atrodas personas neatņemamo tiesību priekšgalā un visu šo aspektu dēļ ir jāuzskata par Itālijas tiesību sistēmas augstāko principu, šim pēdējam līdz ar to prevalējot pār konfliktējošām Savienības tiesību normām.

43. Attiecībā uz noilguma noteikumu kvalifikāciju krimināllietās *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) precizē, ka tas ir nevis Savienības tiesību, bet gan katras dalībvalsts konstitucionālo tradīciju jautājums.

44. Tā kā Itālijas tiesību sistēma paredz augstāku pamattiesību aizsardzības standartu nekā tas, kurš izriet no Hartas 49. panta un ECPAK 7. panta interpretācijas, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) piebilst, ka Hartas 53. pants tātad pilnvaro valsts tiesu atbrīvoties no spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas noteiktā pienākuma.

45. Tādējādi *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) nošķir izskatāmo lietu no lietas, kurā tika taisīts 2013. gada 26. februāra spriedums *Melloni*¹⁴, kurā Spānijas Karalistes konstitucionālo normu piemērošana tieši ietekmēja Savienības tiesību pārkumu, konkrēti, Pamatlēmuma 2009/299/TI¹⁵ piemērojamību, un noveda pie Savienības tiesību vienveidīguma un vienotības izjaukšanas jomā, kas ir balstīta uz savstarpēju uzticēšanos starp dalībvalstīm.

13 Beļģijas Karaliste, Vācijas Federatīvā Republika un Francijas Republika pieturas pie noilguma noteikumu procesuālas koncepcijas. Citās dalībvalstīs, piemēram, Grieķijas Republikā, Spānijas Karalistē, Latvijas Republikā un vēl arī Rumānijā un Zviedrijas Karalistē šie noteikumi tāpat kā Itālijā tiek pieskaitīti materiālajām krimināltiesībām. Polijas Republikā un Portugāles Republikā noilguma noteikumi veido gan materiālo, gan procesuālo tiesību normas.

14 C-399/11, EU:C:2013:107.

15 Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmums, ar ko groza Pamatlēmumus 2002/584/TI, 2005/214/TI, 2006/783/TI, 2008/909/TI un 2008/947/TI, tādējādi stiprinot personu procesuālās tiesības un veicinot savstarpējas atzišanas principa piemērošanu attiecībā uz aizmuguriskiem nolēmumiem (OV 2009, L 81, 24. lpp.).

46. Otrkārt, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētais pienākums ir balstīts uz neprecīziem kritērijiem, kas neatbilst tiesiskās noteiktības principam, jo valsts tiesa nav spējīga viennozīmīgi definēt gadījumus, kuros attiecībā uz Savienības finanšu interesēm krāpšana var tikt kvalificēta kā tāda, kas notikusi “lielā apmērā”, un situācijas, kurās konkrēto noilguma noteikumu piemērošana noved pie nesodāmības “ievērojamā skaitā lietu”. Tātad tādi kritēriji radot būtisku patvaļības risku.

47. Treškārt, iesniedzējtiesa uzskata, ka spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētie noteikumi ir nesaderīgi ar varas dalīšanu regulējošajiem principiem.

48. Šajā sakarā tā precizē, ka noilguma termiņi un to aprēķināšanas nosacījumi precīzās tiesību normās ir jādefinē valsts likumdevējam un ka tātad tiesu iestāžu uzdevums nav katrā atsevišķā gadījumā izlemt par to saturu. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka spriedumā *Taricco* u.c. izklāstītie principi neļauj ierobežot tiesu iestāžu novērtējuma brīvību, kuras tātad būšot brīvas nepiemērot konkrētās tiesību normas, ja tās uzskatīšot, ka šīs normas ir šķērslis nodarījuma sodīšanai.

B. Par Itālijas Republikas konstitucionālo identitāti

49. Visbeidzot, savā lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) apgalvo, ka LES 4. panta 2. punkts atļauj valsts tiesai atbrīvoties no spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas noteiktā pienākuma, ciktāl šis pienākums pārkāpj kādu tās konstitucionālās iekārtas augstāko principu un līdz ar to var ietekmēt Itālijas Republikas nacionālo, it īpaši, konstitucionālo identitāti.

50. Tā uzsver, ka Savienības tiesības tāpat kā Tiesas izvēlētā šo tiesību interpretācija nevar tikt uzlūkotas kā tādas, kas uzliek pienākumu dalībvalstij atkāpties no tās konstitucionālās iekārtas augstākajiem principiem, kuri nosaka tās nacionālo identitāti. Tādējādi Tiesas sprieduma īstenošana vienmēr esot pakārtota tā saderībai ar konkrētās dalībvalsts konstitucionālo iekārtu, un tas ir jānovērtē valsts iestādēm un – Itālijā – *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa).

V. Prejudiciālie jautājumi

51. Ņemot vērā šos apstākļus, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ir nolēmusi apturēt tiesvedību jautājumā par 2008. gada 2. augusta Likuma Nr. 130 par Lisabonas līguma ratifikāciju un izpildi 2. panta atbilstību konstitūcijai un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

- “1) Vai LESD 325. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem tiek noteikts krimināllietu tiesai nepiemērot valsts tiesību normu par noilgumu, kurš ievērojamā skaitā lietu nepieļauj uzsākt kriminālprocesu par liela apmēra krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, vai normu, kurā ir paredzēts isāks noilguma termiņš krāpšanai, kas apdraud Savienības finanšu intereses, nekā tas, kurš paredzēts par krāpšanu, kas apdraud valsts finanšu intereses, pat ja šādi nepiemērošanai trūkst pietiekami konkrēta juridiska pamata?
- 2) Vai LESD 325. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek noteikts krimināllietu tiesai nepiemērot valsts tiesību normu par noilgumu, kurš ievērojamā skaitā lietu nepieļauj uzsākt kriminālprocesu par liela apmēra krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, vai normu, kurā ir paredzēts isāks noilguma termiņš krāpšanai, kas apdraud Savienības finanšu intereses, nekā tas, kurš paredzēts par krāpšanu, kas apdraud valsts finanšu intereses, pat ja dalībvalsts tiesiskajā regulējumā noilgums ir daļa no materiālajām krimināltiesību normām un uz to attiecas likumības princips?

- 3) Vai spriedums [*Taricco* u.c.] ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek noteikts krimināllietu tiesai nepiemērot valsts tiesību normu par noilgumu, kurš ievērojamā skaitā lietu nepieļauj uzsākt kriminālprocesu par liela apmēra krāpšanu, kas apdraud Eiropas Savienības finanšu intereses, vai normu, kurā ir paredzēts isāks noilguma termiņš krāpšanai, kas apdraud Eiropas Savienības finanšu intereses, nekā tas, kurš paredzēts par krāpšanu, kas apdraud valsts finanšu intereses, pat ja šāda nepiemērošana ir pretrunā dalībvalsts augstākajiem konstitucionālajiem principiem vai personas neatņemamām tiesībām, kas ir atzītas dalībvalsts konstitūcijā?”

VI. Ievada apsvērumi

52. Pirms pievērsos *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzdoto prejudiciālo jautājumu izvērtēšanai, man šķiet lietderīgi izteikt dažas iepriekšējas piezīmes vispirms par sprieduma *Taricco* u.c. pieņemšanas kontekstu un pēc tam par pieeju, kādu lietas dalībnieki un Eiropas Komisija īstenoja tiesas sēdē.

53. Pirmkārt, vēlos vērst uzmanību uz to, ka Kriminālkodeksā paredzēto noilguma noteikumu ietekme uz kriminālvajāšanas efektivitāti, gan kad tā ir uzsākta par sevišķi smagu noziegumu vai noziegumiem pret personu, gan kad tā notiek saistībā ar ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem, nav pavisam jauns jautājums. Tas jau ir aplūkots vairākos ziņojumos un Itālijas Republikai adresētos ieteikumos, kuros tostarp kritizēti noilguma noteikumi un tā aprēķināšanai piemērojamās metodes un, it īpaši, noilguma pārtraukšanas pamatu šaurā interpretēšana un absolūta noilguma termiņa, kas nevar tikt ne pārtraukts, ne apturēts, esamība.

54. Tātad spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas norādītās grūtības ar Kriminālkodeksa 160. panta pēdējā daļā un 161. panta otrajā daļā paredzēto noilguma noteikumu ietekmi uz krāpšanas PVN jomā apkarošanas efektivitāti nav jaunas.

55. Vispirms, valsts līmenī tiesu iestādes jau ļoti agri brīdināja valsts likumdevēju par to, ka spēkā esošie noilguma termiņi neļauj nonākt līdz galīgam tiesas nolēmumam vairākumā liela apjoma un sarežģītu korupcijas lietu¹⁶, kas bija par pamatu darba grupas izveidei (*ad hoc* komisija), kurai tika dots uzdevums izpētīt pastāvošās iespējas reformēt noilguma noteikumus un kura uzsāka darbu 2013. gada 23. aprīlī¹⁷.

56. Turpinot, Savienības līmenī 2014. gadā Komisija veltīja atsevišķu pētījumu sekām, kādas Itālijas noilguma regulējumam ir uz efektīvu cīņu pret korupciju¹⁸. Tā norādīja, ka “noilgums vienmēr ir bijis ļoti satraucošs jautājums [šajā dalībvalstī]”, uzsverot, ka “saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem piemērojamais noilguma termiņš, kas tiek saistīts ar ļoti garām tiesvedībām, ar noilguma noteikumiem un tā aprēķināšanai piemērojamajām metodēm, ar elastības trūkumu attiecībā uz apturēšanas un pārtraukšanas pamatiem un ar absolūta noilguma termiņa esamību, kas nevar tikt ne pārtraukts, ne apturēts, ir bijis un turpinās būt par iemeslu ievērojama skaita lietu izbeigšanai”¹⁹.

16 Skat. it īpaši *primo rendiconto della attività 1°luglio 2010-30 giugno 2011, Procura della Repubblica presso il Tribunale ordinario di Milano, rapport d'attività 2010-2011*, 12. lpp., 3.4 punkts (*Il problema prescrizione*), un 16. lpp., 5.1 punkts (*La criminalità economica*), pieejams tīmekļvietnē: <http://www.procura.milano.giustizia.it/files/relazione-25-luglio-2011.pdf>; kā arī *Bilancio di responsabilità sociale, 2011-2012*, 28. lpp., pieejams tīmekļvietnē: <http://www.procura.milano.giustizia.it/files/bilancio-sociale-procura-12-dic-2012.pdf>.

17 *Commissione Fiorella – Per lo studio di possibile riforma della prescrizione*, pieejams tīmekļvietnē: https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_12_1.page;jsessionid=J2kpebY+SYa6GMnDwpBxPZ+7?facetNode_1=0_10&facetNode_2=3_1&facetNode_3=4_57&contentId=SPS914317&previousPage=mg_1_12.

18 Skat. Komisijas 2014. gada 3. februāra ziņojuma Padomei un Eiropas Parlamentam – Eiropas Savienības pretkorupcijas ziņojums (COM(2014) 38 *final*) 12. pielikumu – Itālija.

19 Skat. šā ziņojuma 8. un 9. lpp. Komisija tostarp atsaucas uz 2010. gada novembra pētījumu *Timed Out: Statutes of Limitation and Prosecuting Corruption in EU Countries*, kurā nevalstiskā organizācija *Transparency International* izvērtējusi noilguma termiņu ietekmi kriminālprocesos par korupciju Eiropas Savienībā: laika posmā no 2005. gada līdz 2010. gadam sakarā ar noilguma termiņu notecējumu ir izbeigti 1 no 10 kriminālprocesiem, savukārt citu dalībvalstu vidējais rādītājs bijis starp 0,1 % un 2 % (11. lpp.).

57. Tāpēc, pievienojoties Padomes 2013. gada 9. jūlijā²⁰ sniegtajiem ieteikumiem Itālijas Republikai, Komisija aicināja šo dalībvalsti pārskatīt pastāvošos noilgumu regulējošos noteikumus veidā, kas pastiprinātu korupcijas apkarošanu regulējošās atbilstošās tiesību normas.

58. Eiropas Padomes līmenī šobrīd arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa spriedumos *Alikaj* un citi pret Itāliju²¹, kā arī *Cestaro* pret Itāliju²² ir atzinusi, ka Kriminālkodeksa 157.–161. pantā paredzētais noilguma mehānisms var radīt pretējas sekas tam, ko pieprasa ECPAK noteikto pamattiesību aizsardzība to krimināltiesību daļā, jo šis mehānisms noved pie tā, ka smagi noziedzīgi nodarījumi paliek nesodīti. Tādēļ tā atzina šo tiesisko regulējumu par nepiemērotu²³, lai novērstu un sodītu dzīvības apdraudējumus, kā arī spīdzināšanu un cietsirdīgu izturēšanos.

59. Spriedumā *Cestaro*²⁴ pret Itāliju, kas tika pieņemts tikai dažus mēnešus pirms sprieduma *Taricco* u.c., Itālijas Republika tika atzīta par vainīgu ne vien ECPAK 3. panta materiālās daļas, bet arī tā procesuālās daļas pārkāpumā, Eiropas Cilvēktiesību tiesai norādot uz “strukturālas problēmas esamību”, proti, Itālijas Kriminālkodeksā paredzēto noilguma noteikumu “nepiemērotību”, lai sodītu par spīdzināšanu un nodrošinātu pietiekami atturošu iedarbību²⁵. Norādījusi, ka praksē, neskatoties uz visām izmeklēšanas iestāžu un tiesu pieliktajām pūlēm, šie noilguma noteikumi var kavēt atbildīgo personu tiesāšanu un sodīšanu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka šā veida nodarījumiem piemērojami Itālijas krimināltiesību akti ir “nepiemēroti” attiecībā pret sodīšanas prasību un ka tiem nav nepieciešamās atturošās iedarbības, lai novērstu citu līdzīgu nodarījumu izdarīšanu. Tāpēc Eiropas Cilvēktiesību tiesa aicināja Itālijas Republiku ieviest piemērotus juridiskos instrumentus atbildīgo personu sodīšanai par šiem nodarījumiem un nepieļaut, ka tās var gūt labumu no pasākumiem, kas neatbilst šīs tiesas judikatūrai, jo noilguma noteikumu piemērošanai ir jāatbilst ECPAK prasībām²⁶.

60. Pašlaik politiskākā līmenī Eiropas Padomes valstu grupa pret korupciju (*GRECO*) savos novērtējuma ziņojumos par Itālijas Republikas novērtējuma pirmo (2008. gada jūnijs), otro (2008. gada oktobris) un trešo (2011. gada oktobris) kopīgo ciklu²⁷ ir arī norādījusi, ka, lai gan noilguma termiņa teorētiskais ilgums ļoti neatšķiras no līgumslēdzēju valstu termiņiem, noilguma termiņa aprēķināšanas metode un citu faktoru loma (piemēram, ar korupciju saistīto izmeklēšanu sarežģītais raksturs, laika posms, kas var paiet no brīža, kad nodarījums tiek pastrādāts, līdz brīdim, kad par to tiek paziņots varas iestādēm, pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, sodus nosakošo tiesu kavēšanās un pārmērīgais darba apjoms) ievērojami vājina Itālijā spēkā esošā sodīšanas regulējuma efektivitāti.

20 Padomes 2013. gada Ieteikums par Itālijas 2013. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Itālijas stabilitātes programmu 2012.–2017. gadam (OV 2013, C 217, 42. lpp.), skat. preambulas 12. apsvērumu, kā arī 2. ieteikumu.

21 ECT, 2011. gada 29. marts, CE:ECHR:2011:0329JUD004735708. It īpaši skat. 95. un 97., kā arī 108. punktu, kurā Eiropas Cilvēktiesību tiesa norāda, ka, “ievērojot prasību pēc ātruma un saprātīgas rūpības, kas netieši izriet no konkrēto pozitīvo pienākumu [ECPAK 2. panta] konteksta, pietiek atzīmēt, ka noilguma piemērošana neapšaubāmi ietilpst šo saskaņā ar [Eiropas Cilvēktiesību] tiesas judikatūru nepieļaujamo “pasākumu” kategorijā, jo tā sekas izpaužas kā sodīšanas nepieļaušana”.

22 ECT, 2015. gada 7. aprīlis, CE:ECHR:2015:0407JUD000688411.

23 Skat. ECT, 2015. gada 7. aprīlis, *Cestaro* pret Itāliju, CE:ECHR:2015:0407JUD000688411, 225. punkts.

24 ECT, 2015. gada 7. aprīlis, CE:ECHR:2015:0407JUD000688411.

25 Skat. šā sprieduma 225., 242. un 245. punktu.

26 Skat. minētā sprieduma 208. un 246. punktu.

27 Ar šiem ziņojumiem iespējams iepazīties *GRECO* timeklvietnē (<http://www.coe.int/fr/web/greco/evaluations>) – izvērtējums pa valstīm.

61. Visbeidzot, starptautiskajā līmenī arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) tās veiktā izvērtējuma ietvaros par Konvencijas par kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos²⁸ īstenošanu ir ieteikusi Itālijas Republikai pagarināt Kriminālkodeksā paredzētā absolūtā noilguma termiņa ilgumu, lai nodrošinātu kriminālprocesu par pārrobežu korupcijas gadījumiem efektivitāti un tādējādi izpildītu minētās konvencijas 6. pantā paredzētās prasības²⁹. Šķiet, ka tieši uz šo Itālijas Republika ir reaģējusi ar likumprojektu, kuru *Senato* (Itālijas Senāts) apstiprināja 2017. gada 15. martā³⁰.

62. Manā ieskatā, šie apstākļi ir būtiski, lai labi saprastu kā valsts, tā arī Eiropas kontekstu, kurā iekļaujas spriedums *Taricco* u.c.

63. Otrkārt, ņemot vērā debates, kas norisinājās tiesas sēdē, man šķiet svarīgi palabot lietas dalībnieku un Komisijas vienprātīgo pieeju, atgādinot krimināltiesību pašu būtību veidojošo specifiku.

64. Proti, krimināltiesības ir sodu tiesības, kas ir piesaistītas sabiedriskās kārtības jēdzienam, un – aplūkojamajā gadījumā – Savienības sabiedriskajai kārtībai. Tātad šīm tiesībām ir jārod līdzsvars starp sabiedriskās kārtības ievērošanu, pilsoņu vienlīdzību likuma priekšā, kad pēdējie minētie to pārkāpj, un personu, pret kurām uzsākts kriminālprocess, procesuālo tiesību garantijām. Taču kādas kriminālvajāšanu veicošās vai kriminālvajātās puses atsaukšanās uz šīm garantijām nekādā gadījumā nevar novest pie subjektīvām tiesībām vai nu sodīt patvaļīgi, vai izvairīties no normālām un ar pastrādātajiem nodarījumiem sabalansētām sekām.

VII. Vērtējums

65. Savos pirmajos divos prejudiciālajos jautājumos *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) apšaubā spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto principu un kritēriju saderību ar noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu. Itālijas tiesību sistēmā šis princips pieprasa, lai noilguma termiņš būtu precīzi noteikts faktu rašanās laikā spēkā esošā tiesību normā, un tas nekādos apstākļos nedrīkst tikt piemērots ar atpakaļejošu spēku, ja tas ir nelabvēlīgi personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess.

66. Tādējādi Itālijas konstitūcija ikvienam individam garantē tiesības pirms sodāmas rīcības izdarīšanas zināt, vai tā ir uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu, kā arī zināt par to piemērojamo sodu un noilguma termiņu, un neviens no šiem elementiem vēlāk nevar tikt mainīts ieinteresētajai personai par sliktu.

67. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētais pienākums, pieprasot valsts tiesai, lai tā nepiemēro Kriminālkodeksa 160. panta pēdējo daļu un 161. panta otro daļu, tādējādi pagarinot piemērojamo noilguma termiņu, ir pretrunā šim principam.

68. Savas nostājas pamatojumam *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzsver, ka konkrētās normas ir pieņemtas ar mērķi nodrošināt, pirmkārt, procesa saprātīga termiņa ievērošanu un, otrkārt, personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, tiesības. Šajā ziņā jāatzīst, ka spriedums *Taricco* u.c. pats par sevi neļauj rast atbildi uz iesniedzējtiesas pausto kritiku.

28 Skat. it īpaši, Itālija: 2. cikls, 2004. gada 29. novembra Ziņojums par Konvencijas par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas [korupcijas] apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos un 1997. gada Rekomendācijas par kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos piemērošanu, 146. un nākamie punkti, kā arī Itālija: 2. cikls 2007. gada 23. marta Novērtējuma ziņojums par Konvencijas un 1997. gada pārstrādātā ieteikuma par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos piemērošanu 2. cikla ietvaros īstenošanu, 7(b) ieteikums, 17. lpp., un 2011. gada 16. decembra Ziņojumu par 3. ciklu par Itālijas veikto ESAO konvencijas par korupcijas apkarošanu īstenošanu, 94. un nākamie punkti (ziņojumi pieejami šajā tīmekļvietnē: <http://www.oecd.org/fr/daf/anti-corruption/italie-conventiondelocdesurlaluttecontrelacorrption.htm>).

29 Šī tiesību norma prasa, lai tiktu noteikts "pietiekams termiņš izmeklēšanai un kriminālvajāšanai".

30 Likumprojekts Nr. 1844 "Modifiche al codice penale in materia di prescrizione del reato", pieejams *Senato* (Senāts) tīmekļvietnē: <http://www.senato.it/leg/17/BGT/Schede/Ddliter/45439.htm>.

69. Tomēr būtu nepamatoti pārlietu kritizēt Tiesu par to, ka tā šādas atbildes nav sniegusi, jo ne *Tribunale di Cuneo* (Kuneo tiesa), kura ir pirmā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu autore, ne Itālijas valdība savos rakstveida un mutvārdu apsvērumos lietā, kurā tika taisīts spriedums *Taricco* u.c., nav norādījušas īpatnības, kas būtu saistītas ar noilguma raksturu un tā regulējuma noteikumiem Itālijas tiesību sistēmā, bet kas tomēr ir bijušas lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu centrā un uz kurām šobrīd norāda *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa).

70. Tātad sagatavot savu atbildi uz tās pirmo jautājumu es Tiesai ierosināšu pēc šīs Itālijas tiesu veiktās papildu vēršanās tiesā.

71. Proti, runa var būt nevis par spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētā paša principa apšaubīšanu, saskaņā ar kuru valsts tiesai ir pienākums nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējo daļu un 161. panta otro daļu, lai nodrošinātu efektīvu un atturošu sodīšanu par krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, bet gan drīzāk par to kritēriju pārskatīšanu, pamatojoties uz kuriem šis pienākums ir jāisteno.

A. Par spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto principu

72. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) paustā nostāja ir veidota ap jēdzieniem, kuru elementi, kā tā tos definē, it īpaši saduras ar Savienības tiesību efektivitātes principu un šā iemesla dēļ ir nesaderīgi ar šo pēdējo.

73. Līdz ar to, pirms es uzsāku uzdoto jautājumu izvērtēšanu, ļoti skaidri ir jānosaka tie jautājumi, kas noved pie šā rezultāta.

74. Pirmkārt, kas attiecas uz noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu, ko dēvē arī par krimināllietu likumības vai krimināltiesiskās likumības principu, tas ir viens no moderno krimināltiesību pamatprincipiem. Šo principu savulaik izstrādājis itāļu krimināltiesību speciālists *Cesare Beccaria*, savā slavenajā traktātā *Des Délits et des Peines*³¹ atsaucoties uz *Montesquieu* darbiem³².

75. Tradicionāli tiek atzīts, ka saskaņā ar šo principu par nodarījumu nevar prasīt atbildēt un nekādu sodu nevar noteikt, ja tie nav bijuši paredzēti un definēti likumā pirms faktu rašanās.

76. Izskatāmajā lietā grūtības ar šo principu ir vienīgi tādēļ, ka klāt šai *C. Beccaria* definīcijai Itālijas tiesību aktos tiek piebilsts, ka noilguma regulējums ir daļa no šā principa un ka tādējādi likumpārkāpējam ir pastāvošas tiesības uz to, lai viss kriminālprocess noritētu atbilstoši tam noilguma regulējumam, kāds bija spēkā dienā, kad viņš nodarījumu izdarīja.

77. Otrkārt, kas attiecas uz noilgumu, šajā gadījumā nesaderīgs ar Savienības tiesībām arī Itālijas tiesību aktu īpatnību dēļ ir nevis pats noilgums pēc būtības, bet gan tā regulējums, kas izpaužas divos veidos – noilguma apturēšanā un pārtraukšanā.

78. Proti, attiecībā uz noilguma pārtraukšanu konkrētās normas ierobežo tos gadījumus, kuros noilguma tecējums var tikt pārtraukts, to attiecinot uz nedaudzām un, attiecīgā gadījumā, novēlotām procesuālām darbībām, kurām turklāt ir ierobežota ietekme. Gadījumā, kad notiek pārtraucoša darbība, tas nevis nozīmē jauna, sākotnējam termiņam identiska termiņa tecējuma sākšanos, bet gan vienīgi sākotnējā termiņa pagarināšanu tikai par vienu ceturtdaļu no tā sākotnējā ilguma, turklāt šādi pagarināto noilguma termiņu nevar ne vēlreiz apturēt, ne atkal pārtraukt – tātad to var izdarīt tikai vienu vienīgu reizi procesa gaitā.

31 1764.

32 Montesquieu, *De l'Esprit des Lois* (livre XI, chapitre VI, de la Constitution d'Angleterre), 1748.

79. Tādējādi Kriminālkodeksa 160. panta pēdējā daļā un 161. panta otrajā daļā paredzēto normu kombinācija noved pie tā, ka piemērojamajam noilguma termiņam tiek noteikta absolūta robeža. Līdz ar to kļūst nepārkāpjams un šajā ziņā iegūst iepriekš noteikta termiņa aspektu, kas tradicionāli tiek definēts kā termiņš kādai rīcībai, kurš ir noteikts likumā un kura tecējuma laikā atšķirībā no noilguma tas nav ne apturams, ne pārtraucams³³. Tādēļ šis jēdziens ir nesaderīgs ar pašu noilguma jēdzienu, un autori, starp citu, tos pretstata vienu otram.

80. Iepretim *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) aizstāvētajai nostājai, kura tās pamatojumam atsaucas uz, pirmkārt, rūpēm nodrošināt saprātīgu procesa termiņu un, otrkārt, personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, tiesību garantijām, spriedumā *Taricco* u.c., kā esmu to norādījis, nav ietverti visi elementi, kas ļautu šo nostāju atspēkot.

81. Faktiski ir jānoskaidro starp Kriminālkodeksa 160. panta pēdējā daļā un 161. panta otrajā daļā paredzētā noilguma regulējumu un Savienības tiesību efektivitātes ievērošanas prasību pastāvošās nesaderības avots.

82. Tiesības ir efektīvas vien tad, ja to pārkāpums tiek sodīts.

83. Tā kā Savienības tiesības, lai nodrošinātu savu aizsardzību, pieprasa, lai ikviens to pārkāpums tiktu sodīts, jebkura sistēma, kas izveidota, lai to īstenotu, bet kas faktiski noved pie nesodišanas vai pie acīmredzama un nozīmīga nesodišanas riska, pēc definīcijas ir pretrunā Savienības tiesību pārākuma principam un efektivitātes principam, uz kuru it īpaši ir balstīts LESD 325. pants.

84. Vai tas tā ir šajā lietā?

85. Mana atbilde ir apstiprinoša un tostarp balstīta uz konstatējumiem par pastrādāto nodarījumu pret Savienības finanšu interesēm raksturu un, it īpaši, to būtībā pārnacionālo raksturu.

86. Šo ekonomikas un finanšu noziegumu izmeklēšanā ir jāspēj pierādīt krāpšanas būtiskumu pēc tās ilguma, mēroga un tās nestās peļņas. Iedomāsimies termiņus, kādi ir vajadzīgi, lai izmeklētu PVN karuselveida krāpšanas shēmu³⁴, kurā ir iesaistītas fiktīvas sabiedrības, kas ir izkaisītas pa vairākām dalībvalstīm, līdzautori un līdzdalībnieki ar dažādu pavalstniecību – tas prasa tehniskas pārbaudes, vairākas pratināšanas un konfrontācijas, kā arī būtisku grāmatvedības un finanšu ekspertīzi un starptautiskās tiesu iestāžu un policijas sadarbības pasākumu izmantošanu. Tiesas procesa laikā nolēmumu pieņemošajām iestādēm ir ātri jāvirza uz priekšu kompleks kriminālprocess, lai, ievērojot taisnīga procesa garantijas, pierādītu katras personas, pret kuru kriminālprocess uzsākts, individuālo atbildību, un tām arī ir jāastopas ar advokātu un citu specializējušos ekspertu īstenoto aizstāvības stratēģiju, kuras mērķis ir paildzināt procesu, līdz tam iestājas noilgums.

87. Šāda veida lietās izmeklēšanai un tiesas procesam noteiktais maksimālais termiņš tātad ir acīmredzami nepietiekams, un dažādie valsts un starptautiskajā līmenī sagatavotie ziņojumi faktiski pierādītu konstatētās bezspēcības sistēmiskumu. Šajā gadījumā nesodāmības risks ir saistāms nevis ar tiesu iestāžu vilcināšanos, iecietību vai nolaidību, bet gan ar atbilstošo tiesību normu nepiemērotību, lai sodītu par PVN krāpšanu, tāpēc ka valsts likumdevējs ir noteicis nesaprātīgu – jo tas pārāk īss un neelastīgs – nolēmuma pieņemšanas termiņu, kas valsts tiesai, neskatoties uz visām tās pieliktajām pūlēm, neļauj par pastrādāto rīcību noteikt normālu par to pienākošos sodu.

33 Skat. Cornu, G., *Vocabulaire juridique*, Parīze: Presses universitaires de France, 2011.

34 Savā 2017. gada 16. maija rezolūcijā par 2015. gada ziņojumu par Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzību – cīņa pret krāpšanu (2016/2097(INI)), Eiropas Parlaments ir norādījis, ka 2014. gadā tikai karuselveida PVN krāpšanas shēmas vien ir bijušas vainojamas par neiekasētu PVN aptuveni 50 miljardu euro vērtībā.

88. Es saprotu, ka vienas no valsts likumdevēja rūpēm, grozot noilguma regulējumu ar *ex-Cirielli* likumu, ir bijusi cīņa pret Eiropas Cilvēktiesību tiesas bieži nosodīto procesuālo kavēšanos, un tādējādi personu, pret kurām uzsākts kriminālprocess, interesēs nodrošināt procesa saprātīgu ilgumu.

89. Taču paradoksālā kārtā šīs izmaiņas, kuru pamatā ir bijusi vēlme nodrošināt tiesu procesu ātrumu, ir paša saprātīga termiņa jēdziena pārkāpums un galu galā šķērslis pareizai tiesvedībai³⁵.

90. Proti, ECPAK 6. panta 1. punkta kontekstā Eiropas Cilvēktiesību tiesa saprātīgu termiņu definē kā prasību, lai nolēmuma taisīšanas termiņš būtu samērīgs ar lietas objektīvo sarežģītību, strīda likmi, kā arī ar lietas dalībnieku un kompetento iestāžu attieksmi³⁶.

91. Taču jākonstatē, ka pēc savas dabas iepriekš noteikts termiņš ir pilnīgā pretrunā šim principam.

92. Tiesības uz saprātīgu termiņu nav tiesības uz nesodāmību, un tās nevar likt šķēršļus efektīvai noziedzīga nodarījuma izdarītāja sodīšanai.

93. Taču iepriekš noteiktam termiņam var būt šāda nelabvēlīga iedarbība.

94. Es uzskatu, ka šajā sakarā ir jāpievērš uzmanība priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības³⁷, tekstam, kura piemērošanas jomā ir iekļauti liela apjoma krāpšanas PVN jomā noziedzīgi nodarījumi. Tā kā *PIF* konvencijā nav pievērsta uzmanība jautājumam par noilguma termiņiem, ar šā priekšlikuma *PIF* direktīvai 12. pantu tiek ieviests jauns saistošo normu detalizēts kopums par noilguma noteikumiem, kas piemērojami noziedzīgiem nodarījumiem, kuri apdraud Savienības budžetu. Tādējādi dalībvalstīm tiek noteikts pienākums paredzēt noilguma termiņu.

95. Taču, lai gan šajā priekšlikumā *PIF* direktīvai patiešām ir paredzēti pagarināti noilguma termiņi, kas sodošajiem dienestiem ļauj iejaukties pietiekami ilgā laika posmā, lai cīnītos pret šiem noziedzīgiem nodarījumiem efektīvi, tajā arī ir noteikts nolēmuma taisīšanas maksimālais un absolūtais termiņš.

96. Es tāpat varu vienīgi paust savu neizpratni par to, ka šajā projektā tiek atbalstīta tāda noilguma, kas tiek aprēķināts saskaņā ar izskatāmajā lietā aplūkojamo procesuālo regulējumu, sistēma, kuras iedarbība ir identiska tai, ko rada Kriminālkodeksa 160. panta pēdējā daļa kopsakarā ar 161. panta otro daļu un pret kuru, manā ieskatā, ir vērojama tāda pati kritika, jo faktiski tā ietver tos pašus riskus.

35 Saskaņā ar pastāvīgo Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, kas atgādināta 1992. gada 12. oktobra spriedumā *Boddaert* pret Beļģiju (CE:ECHR:1992:1012JUD001291987, 39. punkts), lai gan ECPAK 6. pantā faktiski tiek prasīta tiesu procesu ātra norise, šajā tiesību normā ir nostiprināts arī vispārīgākais pareizas tiesvedības princips. Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas norādītajam līdz ar to ir jāpanāk taisnīgs līdzsvars starp dažādajiem šīs pamatprasības aspektiem.

36 Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas norādīto lieta ir izskatāma par ļoti sarežģītu, ja aizdomas norāda uz "balto apkaklišu" noziedzību saistībā ar, it īpaši, plaša mēroga krāpšanu, kurā iesaistītas vairākas sabiedrības vai sarežģītas transakcijas ar mērķi izvairīties no izmeklēšanas iestāžu kontroles, un tas prasa ievērojamu grāmatvedības un finanšu ekspertīzi. Skat. it īpaši 2000. gada 1. augusta spriedumu *C. P.* un citi pret Franciju (CE:ECHR:2000:0801JUD003600997, 26. punkts un tajā minētā judikatūra), kurā bija runa par ekonomikas un finanšu lietu ar sabiedrības mantas ļaunprātīgu izmantošanu, uzticības ļaunprātīgu izmantošanu, viltošanu un viltotu dokumentu izmantošanu, un krāpšanu vairāku sabiedrību grupā, iesaistot vairākas personas. Šajā lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka lietu galvenokārt raksturo tās ļoti lielā sarežģītība, ciktāl tajā bija runa par plaša mēroga krāpšanu, kurā iesaistītas vairākas sabiedrības, ka šā veida nodarījums ir veikts, izmantojot kompleksas transakcijas ar mērķi izvairīties no izmeklēšanas iestāžu kontroles, ka pirmais tiesu iestāžu uzdevums bija atšķetināt sabiedrību starpā pastāvošo tiklu un noteikt starp tām pastāvošo attiecību precīzo raksturu no institucionālā, pārvaldes un finanšu aspekta un ka bija nepieciešams veidot starptautiskas izmeklēšanas komisijas, kā arī veikt ievērojamu grāmatvedības un finanšu ekspertīzi.

37 2012. gada 11. jūlija priekšlikums direktīvai, COM(2012) 363 *final*, turpmāk tekstā – "*PIF* direktīvas priekšlikums". Šīs direktīvas mērķis būtu paredzēt minimālos noteikumus noziedzīgu nodarījumu, sodu un noilguma termiņu definēšanai cīņās pret krāpšanu un citām nelikumīgām darbībām, kas kaitē Savienības finanšu interesēm, jomā, lai nodrošinātu efektīvāku aizsardzību pret noziedzību, kas apdraud šīs intereses. Tādējādi ar to tiek mēģināts pastiprināt pašlaik nodrošināto aizsardzības līmeni Konvencijā, kas izstrādāta uz LES K3. panta pamata par Eiropas Kopienas finanšu interešu aizsardzību (OV 1995, C 316, 48. lpp.; turpmāk tekstā – "*PIF* konvencija") un ko minētā direktīva aizstās tajās dalībvalstīs, kuras ir ratificējušas šo konvenciju.

97. Proti, šāda veida normas faktiski noved pie tā, ka atbildība par lietu neizspriešanu tiek pārnesta uz tiesu iestādēm. Tiek aizmirsts, ka procesu efektivitāte ir atkarīga no tiesas rīcībā nodotajiem instrumentiem un ka to nepiešķiršana vienmēr būs uzskatāma par iespējamu izvairīšanos no Savienības tiesībās paredzētajiem pienākumiem. Tātad pastāv risks, ka par vissmagākajām un sarežģītākajām uzskatāmās lietas var nonākt līdz "īssavienojumam", kas nenodrošinās efektīvu un atturošu nodarījuma sodīšanu un it īpaši neļaus pietiekamā termiņā saukt pie atbildības to izdarītājus. Tādējādi ar vislabākajiem nodomiem pasaulē mēs riskējam atvieglot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un prettiesiskas darbības, kas ir sevišķi ievainojošas Savienību un tās pilsoņus, kuru interesēm galu galā vienmēr tiek nodarīts kaitējums.

98. Tātad, lai gan man šķiet pilnīgi legītīmi paredzēt termiņu, kurš sākas nodarījuma izdarīšanas brīdī un pēc kura nekāds process nevar notikt, ja šajā ziņā līdz tā beigām nav tikusi veikta nekāda izmeklēšana, man savukārt šķiet absolūti nepieciešami, ka, ja reiz kriminālprocess ir uzsākts, tad tam ir jāvar norisināties līdz tā beigām, katrai kriminālprocesuālajai darbībai kalpojot par noilgumu pārtraucošu aktu, nosakot jaunu termiņu tam kopumā, un vienīgais iespējamais ierobežojums un atsauce var būt saprātīga termiņa ievērošana, kā to definē Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

99. Šī atsauce uz saprātīga termiņa principu, manuprāt, ir prasība, kas attiecas uz visām dalībvalstīm.

100. Proti, aizsargājot Savienības finanšu intereses, šīs dalībvalstis īsteno Savienības tiesības, līdz ar to tām ir saistošas Hartas normas. Taču, tā kā Hartas 47. pantā un ECPAK 6. panta 1. punktā attiecībā uz procesa saprātīga termiņa principu ir ietvertas identiski formulētas normas, dalībvalstīm ir saistoša vēl nesen iepriekš atgādinātā Eiropas Cilvēktiesību tiesas sniegtā definīcija.

101. Līdz ar to man šķiet, ka noilguma pārtraukšanas jēdzienu Tiesai vajadzētu uzskatīt par autonomu Savienības tiesību jēdzienu un definēt to tā, ka katra kriminālprocesuālā darbība, kā arī katra darbība, kas to nepieciešami pagarina, pārtrauc noilguma termiņu, un tādējādi ar šo darbību sākas jauns, sākotnējam termiņam identisks termiņš, bet jau pagājušais noilguma termiņš tiek dzēsts.

102. Vienīgi šāda veida definīcija ļaus nodrošināt kriminālvajāšanu par šāda veida nodarījumiem.

103. Lai gan sarunas par PIF direktīvas priekšlikuma pieņemšanu un Eiropas Prokuratūras izveidi ir tendētas uz kopēju krāpšanas un piemērojamo sodu līmeņa definēšanu, apmierinoši rezultāti tādai saskaņošanai var būt vien tad, ja to pavada un atbalsta efektīvi pasākumi izmeklēšanas un kriminālvajāšanas jomā un tostarp vienots noilguma regulējums visā Savienībā.

104. Ja tas tā nav, Eiropas Prokuratūra³⁸ būs dzimusi nedzīva un kopā ar to arī brīvības, drošības un tiesiskuma telpas pareiza darbība.

105. Proti, kā vienotajā telpā – kāda tiesas būt brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – var piekrist, ka vienam un tam pašam nodarījumam pret Savienības finanšu interesēm vienā dalībvalstī ir iestājies noilgums, bet kaimiņvalstī par to iespējama galīga notiesāšana?

38 Skat. 2013. gada 17. jūlija Priekšlikumu Padomes regulai par Eiropas Prokuratūras izveidi (COM(2013) 534 *final*), kā arī 2017. gada 31. janvāra Regulas projektu par Eiropas Prokuratūras izveidi (dokuments Nr. 5766/17). Ja regulas projekts tiks pieņemts, Eiropas Prokuratūrai būs kompetence attiecībā uz visiem nodarījumiem, kuri apdraud Savienības finanšu intereses un kuru vidū ir pārrobežu krāpšana PVN jomā. 2017. gada 3. aprīlī 16 dalībvalstis paziņoja par savu nodomu uzsākt pastiprinātu sadarbību Eiropas Prokuratūras izveidei: Beļģijas Karaliste, Bulgārijas Republika, Čehijas Republika, Vācijas Federatīvā Republika, Grieķijas Republika, Spānijas Karaliste, Francijas Republika, Horvātijas Republika, Kipras Republika, Lietuvas Republika, Luksemburgas Lielhercogiste, Portugāles Republika, Rumānija, Slovēnijas Republika, Slovākijas Republika un Somijas Republika.

106. Tā kā tāda situācija jau ir radusies, ir būtiski nonākt pie noilguma noteikumu saskaņošanas, lai nodrošinātu tādu Savienības finanšu interešu aizsardzību, kas ir līdzvērtīga un vienota visās dalībvalstīs un tādējādi izvairīties no tā, ka likumpārkāpēji, gūstot labumu no viņu interesēm vislabvēlīgākajiem tiesību aktiem, bauda teju nesodāmību, kas varētu radīt *forum shopping* risku³⁹.

107. Turklāt Komisija jau vairākus gadus nepārstāj norādīt uz pastāvošās sistēmas darbības nepilnībām, kuru raksturo ļoti sadrumstalots tiesiskais regulējums, kā iemesls ir tradīciju un tiesību sistēmu dažādība, PIF konvencijas ratificēšana vai neratificēšana⁴⁰ un dalībvalstu īstenotās politiskās prioritātes kriminālietu jomā⁴¹. Ņemot vērā noziedznieku un ieņēmumu, kuri tiek gūti no nelikumīgajām darbībām, kas apdraud Savienības finanšu intereses, mobilitāti un no tās izrietošo pārrobežu izmeklēšanas sarežģītību, valstīs noteiktos šajā jomā piemērojamos noilguma termiņus Komisija šobrīd uzskata par neatbilstošiem⁴².

108. Ņemot vērā visus šos apstākļus un saskaņā ar spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto principu, es uzskatu, ka LESD 325. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas prasa, lai valsts tiesa, rīkojoties kā Savienības kopējo tiesību tiesa, neievēro absolūto noilguma termiņu, kas izriet no Kriminālkodeksa 160. panta pēdējā daļā un 161. panta otrajā daļā paredzēto normu kombinācijas, ja tāds tiesiskais regulējums kavē efektīva un atturoša soda noteikšanu liela apjoma krāpšanas gadījumos, kas apdraud Savienības finanšu intereses, vai liela apjoma krāpšanas gadījumos, kas apdraud konkrētās dalībvalsts finanšu intereses, paredz garākus noilguma termiņus nekā gadījumos, kas apdraud Savienības finanšu intereses.

109. Es arī uzskatu, ka noilguma pārtraukšanas jēdziens ir jāuzskata par autonomu Savienības tiesību jēdzienu un jādefinē tādējādi, ka katra kriminālprocesuālā darbība, kā arī katra darbība, kas to nepieciešami pagarina, pārtrauc noilguma termiņu, un tādējādi ar šo darbību sākas jauns, sākotnējam termiņam identisks termiņš, bet jau pagājušais noilguma termiņš tiek dzēsts.

39 Skat. arī Eiropas Revīzijas palātas Īpašā ziņojuma Nr. 24/2015 "Ar PVN saistītas krāpšanas apkarošana Kopienā: jārikojas aktīvāk" 93. punktu, kurā ir norādīts, ka "krāpšana PVN jomā bieži vien ir saistīta ar organizēto noziedzību. Ienākumi, ko nodrošina "pazudušā tirgotāja" krāpnieciskā darbība Kopienā, parasti tiek ieguldīti citās noziedzīgās darbībās. Tāpēc jāpieņem kopīga daudzozaru pieeja, lai cīnītos pret krāpšanu PVN jomā [Savienībā]" (36. lpp.).

40 Ar PIF konvenciju *de facto* tika izveidots dažādu ātrumu regulējums, kas ir novedis pie mozaikveida atšķirīgām juridiskām situācijām, atkarībā no kā tai ir vai nav likuma spēks konkrētajā dalībvalstī.

41 Skat. Komisijas 2001. gada 11. decembra Zaļo grāmatu par Kopienas finanšu interešu krimināltiesisko aizsardzību un Eiropas Prokuratūras izveidi (COM(2001) 715, galīgā redakcija); Komisijas 2011. gada 26. maija Paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzību ar krimināltiesībām un administratīvu izmeklēšanu. Integrēta politika nodokļu maksātāju naudas aizsardzībai (COM(2011) 293, galīgā redakcija); PIF direktīvas priekšlikumu; Komisijas 2013. gada 17. jūlija Paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Labāka Savienības finansiālo interešu aizsardzība: Eiropas Prokuratūras izveide un *Eurojust* pārveide" (COM(2013) 532 *final*); Komisijas 2013. gada 27. novembra Paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei un valstu parlamentiem par priekšlikuma Padomes Regulai par Eiropas Prokuratūras izveidi pārskatīšanu, ņemot vērā subsidiaritātes principu, saskaņā ar Protokolu Nr. 2 (COM(2013) 851 *final*), 2.3. punkts; 2013. gada 17. jūlija Priekšlikumu Padomes regulai par Eiropas Prokuratūras izveidi (COM(2013) 534 *final*) (skat. it īpaši finanšu pārskatu, 1.5 punkts, 55. lpp.), kā arī 2017. gada 31. janvāra Regulas projektu par Eiropas Prokuratūras izveidi (dokuments Nr. 5766/17) un, visbeidzot, Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam, ko izstrādā atbilstīgi LESD 294. panta 6. punktam, par Padomes nostāju pirmajā lasījumā, lai pieņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (COM(2017) 246 *final*) (3. punkts).

42 Skat. PIF direktīvas priekšlikuma preambulas 15. apsvērumu, kā arī Komisijas 2011. gada 26. maija darba dokumentu, kas pieejams vienīgi angļu valodā, *Commission staff working paper to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Accompanying the document communication from the Commission on the protection of the financial interests of the European Union by criminal law and by administrative investigations: An integrated policy to safeguard taxpayers' money* (SEC(2011) 621, 3. un 4. lpp.). Skat. arī Komisijas 2012. gada 19. jūlija Ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei "Eiropas Savienības finansiālo interešu aizsardzība – Cīņa pret krāpšanu. 2011. gada ziņojums" (COM(2012) 408 *final*), kurā Komisija ir norādījusi, ka dažādās dalībvalstīs kriminālprocesu, kas uzsākti par nodarījumiem pret Savienības budžetu, novešanas līdz iznākumam rādītājs ievērojami atšķiras (no 14% līdz 80% gadījumu). Arī Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF) savā 11. darba ziņojumā ir analizējis dalībvalstu tālākos juridiskos risinājumus tā lietās 12 gadu laikposmā un ir konstatējis "ļoti skaidras atšķirības starp valstīm to spējas saprātīgā termiņā ar notiesājošu spriedumu noslēgt izmeklēšanas un kriminālvaļāšanas, kas saistītas ar ES budžetu" (42.–44. lpp. un it īpaši tabula 43. lpp.), ziņojums pieejams šajā tīmekļvietnē: https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/docs/body/rep_olaf_2010_en.pdf.

B. Par nosacījumiem, pie kādiem valsts tiesām ir pienākums neievērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normu kombināciju

1. Piemērojamie kritēriji

110. Saskaņā ar spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētajiem principiem valsts tiesām ir pienākums neievērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normas, ja ar tām tiek likti šķēršļi “efektīvu un atturošu sodu piespriešanai ļoti daudzos liela apmēra krāpšanas gadījumos, kuri apdraud Savienības finanšu intereses”⁴³.

111. Kritēriji, pamatojoties uz kuriem valsts tiesām ir pienākums nepiemērot sava kriminālkodeksa normas, ir, kā to norāda *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa), neskaidri un vispārīgi. Tā kā spriedumā *Taricco* u.c. trūkst pamatnostādņu vai jebkādu citu precizējumu, pati valsts tiesa faktiski nav spējīga viennozīmīgi noteikt gadījumus, kuros Savienības finanšu interešu aizskārums ir kvalificējams kā “liela apmēra”, un gadījumus, kuros konkrēto noilguma noteikumu piemērošana varētu nozīmēt šķēršļu likšanu “efektīvu un atturošu sodu piespriešanai ļoti daudzos [...] gadījumos”⁴⁴.

112. Jau uzsāktā kriminālprocesā ir patiešām ļoti grūti sagaidīt no valsts tiesas, ka tā piepildīs tādu mērķi kā cīņa pret noziedzīgiem nodarījumiem PVN jomā, prasot tai nepiemērot tās krimināltiesību materiālo normu par noziedzīgu nodarījumu un sodu noilgumu, pamatojoties uz kritēriju, attiecībā uz kuru patiešām var šķist, ka ar to tiek daļēji ieviests zināms subjektīvisms lūgtajā vērtējumā.

113. Spriedumā *Taricco* u.c. formulētais kritērijs ir balstīts uz sistēmiska nesodāmība riska esamību.

114. Sistēmiskā rakstura novērtējums strīdu izskatošajai valsts tiesai patiešām var būt delikāts uzdevums, jo, raugoties no iekšpuses, šis uzdevums var šķist kā tāds, kas ietver zināmu devu subjektīvisma no šīs tiesas puses.

115. Protams, sistēmiskā rakstura novērtējumu varētu veikt, piemērojot objektīvus kritērijus vai Itālijas augstākās tiesas sniegtu visaptverošu vērtējumu, kas būtu saistošs visām valsts tiesām. Tomēr no debatēm tiesas sēdē neizriet, ka tāds risinājums būtu iespējams attiecībā uz valsts tiesisko regulējumu. Turklāt Itālijas Republika, attiecībā uz kuru ir uzsverama tās attieksme, ko ietekmējusi acīmredzamā nevēlēšanās rast Savienības tiesībām piemērotu un ar tām saderīgu risinājumu, nav spējusi šajā ziņā sniegt pietiekamas garantijas.

116. Līdz ar to es piedāvāju uzskatīt, ka šis pienākums ir balstīts tikai uz nodarījuma raksturu un šī rakstura definēšana ir Savienības likumdevēja ziņā.

117. Jākonstatē, ka sarunās par *PIF* direktīvas priekšlikuma pieņemšanu jēdzienu “liela apmēra nodarījumi, kas apdraud Savienības finanšu intereses un kas ietver arī krāpšanu PVN jomā” Savienības likumdevējs ir definējis kā tādu, kas aptver visus noziedzīgos nodarījumus, kuriem ir saistība ar divu vai vairāku dalībvalstu teritoriju un kuri rada kaitējumu apmērā, kas pārsniedz 10 miljonu euro sliekšni, šo sliekšni pakļaujot pārskatīšanas klauzulai⁴⁵.

43 Šī sprieduma 58. punkts. Mans izcēlums.

44 Minētā sprieduma 58. punkts. Mans izcēlums.

45 *PIF* direktīvas priekšlikuma preambulas 14. apsvērumā Komisija ir secinājusi, ka liela apmēra krāpšanas gadījumus vajadzētu definēt, “pamatojoties uz naudas izteiksmē izteiktu konkrētu vidējo minimālo kaitējumu, kas noziedzīgu darbību rezultātā nodarīts Savienības budžetam [...]”.

2. Par spriedumā “Taricco u.c.” Tiesas formulētā pienākuma iedarbību laikā

118. Saskaņā ar spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētajiem principiem valsts tiesām ir pienākums nepieciešamības gadījumā nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normu kombināciju uzsāktos procesos, lai atbilstoši LESD 325. pantam nodrošinātu efektīvu konstatētās krāpšanas sodīšanu.

119. Kā jau esmu norādījis, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka valsts tiesa nevar izpildīt šo pienākumu, ņemot vērā to, kāda vieta tiesību normu hierarhijā un piemērojamība ir noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principam Itālijas tiesību sistēmā.

120. Šajā sakarā *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) apgalvo, ka Hartas 53. pants pilnvarojot Itālijas Republiku piemērot pašai savu pamattiesību aizsardzības standartu, ciktāl tas ir augstāks par to, kurš izriet no Hartas 49. panta interpretācijas, un tādējādi ļauj valsts tiesai atteikties īstenot Tiesas izsecināto pienākumu.

121. Turklāt *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) atsaucas uz LES 4. panta 2. punktu, lai apgalvotu to, ka ar Savienības tiesībām tāda īstenošana nav uzspiežama, vienlaikus neapšaubot Itālijas Republikas nacionālo un, it īpaši, konstitucionālo identitāti.

122. Es nepiekrītu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) piedāvātajai interpretācijai.

a) Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa piemērojamība Savienības tiesībās

123. Pirmkārt, mēs zinām, ka Savienības finanšu interešu apdraudējumi ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā un ka valsts tiesai ir pienākums nodrošināt šo tiesību, it īpaši primāro tiesību, efektivitāti.

124. Savienības tiesībās noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips ir nostiprināts Hartas 49. pantā. Saskaņā ar tās 51. panta 1. punktu šis pants ir piemērojams dalībvalstīs, kad tās īsteno Savienības tiesības, kā tas ir aplūkojamajā gadījumā.

125. Atbilstoši Hartas paskaidrojumiem⁴⁶ 49. panta 1. punkts (izņemot tā pēdējo teikumu) un tā 2. punkts atbilst ECPAK 7. pantam. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu, ciktāl tajā ir ietvertas tiesības, kas atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā šajā konvencijā noteiktajām tiesībām, bet šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību.

126. Sprieduma *Taricco* u.c. 54.–56. punktā Tiesa ir nospriedusi, ka Hartas 49. pantā nostiprinātais princips aptver vienīgi nodarījumu, kā arī par tiem piemērojamo sodu līmeņa definēšanu. Tā kā šis princips nav attiecināms uz noilguma termiņu noteikšanu, tā līdz ar to nosprieda, ka šis princips pieļauj, ka uzsāktā procesā valsts tiesa piemēro garāku noilguma termiņu par to, kāds bija paredzēts nodarījuma izdarīšanas brīdī.

127. Šāds vērtējums atbilst Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai par noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa piemērojamību.

⁴⁶ Skat. Paskaidrojumus attiecībā uz Pamattiesību hartu (OV 2007, C 303, 17. lpp.).

128. Vispārējos principus, kas attiecināmi uz noilguma noteikumu piemērošanu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir apkopojusi savā spriedumā *Coëme* u.c. pret Beļģiju⁴⁷ un nesēn tos vēlreiz apstiprinājusi spriedumos *Previti* pret Itāliju⁴⁸ un *Borcea* pret Rumāniju⁴⁹.

129. ECPAK 7. pantā ir nostiprināts noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips: “Kamēr [tas] it īpaši aizliedz paplašināt jau izdarīta nodarījuma piemērošanas jomu uz faktiem, kas iepriekš nav veidojuši noziedzīgu nodarījumu, tas turklāt pieprasa, lai krimināltiesības netiek piemērotas paplašināti par sliktu apsūdzētajam, piemēram, pēc analogijas. No minētā izriet, ka likumā ir skaidri jādefinē nodarījumi un par tiem pienākošies sodi. Šis nosacījums ir izpildīts tad, ja attiecīgā persona, ņemot vērā atbilstošās tiesību normas formulējumu un vajadzības gadījumā izmantojot tiesu sniegto tiesību normas interpretāciju, var uzzināt, par kādām darbībām vai bezdarbību tai draud kriminālatbildība.”⁵⁰

130. Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas norādīto “[ECPAK] 7. pantā ietvertie noteikumi par atpakaļejošo spēku ir piemērojami vienīgi attiecībā uz tām tiesību normām, kas definē nodarījumus un par tiem pienākošos sodus”⁵¹. Tādējādi Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskata, ka tai ir jāpārlicinās, vai “brīdī, kad apsūdzētais ir izdarījis rīcību, kas ir bijusi par pamatu kriminālprocesam un, attiecīgā gadījumā, notiesāšanai, pastāvēja tiesību norma, kurā šī rīcība bija atzīta par sodāmu, un vai noteiktais sods nav pārsniedzis šajā tiesību normā noteiktās robežas”⁵².

131. Savukārt spriedumā *Coëme* u.c. pret Beļģiju⁵³, Eiropas Cilvēktiesību tiesa par saprātīgu uzskatīja valsts tiesu veikto *tempus regit actum* principa piemērošanu attiecībā uz procesuālajiem likumiem, aplūkojamajā gadījumā – tūlītēju noilguma noteikumus grozošo likumu piemērošanu uzsāktos procesos.

132. Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas norādīto likuma, ar ko pagarina noilguma termiņus, tūlītēja piemērošana nav pretrunā ECPAK 7. pantam, “jo šo tiesību normu nevar interpretēt tā, ka tā nepieļauj noilguma termiņu pagarināšanu ar procesuāla likuma tūlītēju piemērošanu gadījumos, kad pārmestajiem faktiem nekad nav iestājies noilgums”⁵⁴. Tātad noilguma noteikumus Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir kvalificējusi kā “procesuālus likumus”. Tā vērš uzmanību uz to, ka noilgumu regulējošie noteikumi nedefinē nodarījumus un par tiem pienākošos sodus un var tikt interpretēti kā priekšnosacījums lietas izskatīšanai⁵⁵.

133. Tādējādi savā spriedumā *Previti* pret Itāliju⁵⁶ ar *ex-Cirielli* likumu ieviestos jaunus noilguma noteikumus Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina par procesuālo tiesību normām. Atgādināšu, ka tieši šīs pamatīgās izmaiņas, kas tika veiktas ar šo likumu, tika aplūktas lietā, kurā tika taisīts spriedums *Taricco* u.c., un tātad interesē mūs šobrīd.

47 ECT, 2000. gada 22. jūnijs, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296.

48 ECT, 2013. gada 12. februāris, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508.

49 ECT, 2015. gada 22. septembris, CE:ECHR:2015:0922DEC005595914.

50 ECT, 2000. gada 22. jūnijs, *Coëme* u.c. pret Beļģiju, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, 145. punkts.

51 ECT, 2015. gada 22. septembris, *Borcea* pret Rumāniju, CE:ECHR:2015:0922DEC005595914, 60. punkts.

52 ECT, 2000. gada 22. jūnijs, *Coëme* u.c. pret Beļģiju, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, 145. punkts.

53 ECT, 2000. gada 22. jūnijs, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296.

54 ECT, 2015. gada 22. septembris, CE:ECHR:2015:0922DEC005595914, 64. punkts.

55 ECT, 2013. gada 12. februāris, *Previti* pret Itāliju, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508, 80. punkts. Lai kvalificētu, kādu tiesību normu par materiālo krimināltiesību normu vai procesuālo krimināltiesību normu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa izvērtē, kādā mērā šī tiesību norma ietekmē nodarījuma kvalifikāciju vai soda bardzību. ECT 2009. gada 17. septembra spriedumā *Scoppola* pret Itāliju (CE:ECHR:2009:0917JUD001024903, 110.–113. punkts), vispirms norādījusi, ka par procesuālo tiesību normu atzīta norma valsts tiesībās ir ietekmējusi nosakāmā soda bardzību, Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka šī tiesību norma faktiski ir pieskaitāma materiālajām krimināltiesībām, attiecībā uz kurām ir piemērojams minētā 7. panta 1. punkts.

56 ECT, 2013. gada 12. februāris, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508.

134. Lietā, kurā tika taisīts spriedums *Previti* pret Itāliju⁵⁷, Eiropas Cilvēktiesību tiesai tostarp bija jāizvērtē, vai apstākļi, kādos tika piemēroti jaunie noilguma termiņi, bija saderīgi ar ECPAK 7. panta prasībām. Konkrētajā gadījumā prasītājs, kura apelācijas sūdzība atradās izskatīšanā kasācijas kārtībā, sūdzējās, ka viņš nav varējis izmantot noilguma termiņa saīsināšanu par nodarījumu korupcijas jomā, tam sarūkot no 15 uz 8 gadiem. Proti, saskaņā ar likumdevēja paredzētajiem pārejas noteikumiem jaunās, apsūdzētajam labvēlīgākās tiesību normas noilguma jomā bija piemērojamas ikvienā šā likuma spēkā stāšanās dienā uzsāktā procesā, taču izņemot *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) izskatīšanā esošās tiesvedības, kas *de facto* liedza prasītājam tās izmantot.

135. Tātad bija jānoskaidro, vai normas, kas nosaka noilguma termiņus, tāpat kā noziedzīgos nodarījumus un par tiem pienākošos sodus regulējošās normas, bija pakļautas īpašiem noteikumiem atpakaļejošā spēka jomā, kas ietver maigāka krimināllikuma atpakaļejoša spēka principu.

136. Lai atbildētu uz šo jautājumu un tātad izvērtētu iebilduma par ECPAK 7. panta pārkāpumu pamatotību, Eiropas Cilvēktiesību tiesa noskaidroja, vai *ex-Cirielli* likumā ir ietvertas materiālo krimināltiesību normas.

137. Tā atbildēja noliedzoši, ar *ex-Cirielli* likumu veiktās tiesību aktu izmaiņas kvalificējot kā “procesuālo tiesību normas”.

138. Proti, saskaņā ar savu pastāvīgo judikatūru Eiropas Cilvēktiesību tiesa atgādināja, ka noilgumu regulējošie noteikumi, tā kā ar tiem netiek definēti noziedzīgie nodarījumi un par tiem pienākošies sodi, var tikt interpretēti kā vienkāršs iepriekšējs nosacījums lietas izskatīšanai un tātad var tikt kvalificēti kā “procesuāli likumi”⁵⁸.

139. Tādējādi Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka atšķirībā no tā, kā tas ir ar tiesību normām, kurās definēti nodarījumi un par tiem pienākošies sodi⁵⁹, ECPAK 7. pants pieļauj likuma, ar ko tiek pagarināti noilguma termiņi, tūlītēju piemērošanu uzsāktos procesos (*tempus regit actum*) gadījumos, kad pārņemtajiem faktiem nekad nav iestājies noilgums⁶⁰ un kad nav konstatējama patvaļa⁶¹.

140. Tā kā ar *ex-Cirielli* likumu ieviestie noilguma noteikumi bija jākvalificē kā “procesuāls likums” un tā kā pārejas noteikumi nešķīta esam ne nesaprātīgi, ne patvaļīgi, Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka nekas ECPAK nekavē Itālijas likumdevēju reglamentēt šo normu piemērošanu procesos, kuri likuma spēkā stāšanās brīdī jau bijuši uzsākti.

141. Ievērojot šos apstākļus, es uzskatu, ka, ņemot vērā Hartas 49. pantā noteikto un Eiropas Cilvēktiesību tiesas izstrādāto judikatūru par ECPAK 7. pantā nostiprināto noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa piemērojamību, valsts tiesai, īstenojot savus no Savienības tiesībām izrietošos pienākumus, nekas netraucē nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normas uzsāktos procesos.

57 ECT, 2013. gada 12. februāris, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508.

58 ECT, 2013. gada 12. februāris, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508, 80. punkts.

59 Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru ECPAK 7. pantā ietvertie atpakaļejošā spēka noteikumi ir piemērojami vienīgi attiecībā uz tiesību normām, kurās definēti nodarījumi un par tiem pienākošies sodi. Principā šie noteikumi nav piemērojami procesuālajām normām, kuru tūlītēju piemērošanu atbilstoši *tempus regit actum* principam ECT ir atzinusi par pamatotu.

60 Skat. it īpaši ECT, 2000. gada 22. jūnijs, *Coëme* u.c. pret Beļģiju, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, 149. punkts.

61 ECT, 2013. gada 12. februāris, *Previti* pret Itāliju, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508, 80.–85. punkts.

142. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) vēl uzskata, ka spriedumā *Taricco* u.c. formulētie principi ir nesaderīgi ar ECPAK 7. pantā paredzētajām prasībām, it īpaši ar paredzamības prasību, jo skartās personas, raugoties uz faktu rašanās laikā spēkā esošo tiesisko regulējumu, nevarēja saprātīgi paredzēt, ka Savienības tiesības, it īpaši LESD 325. pants, liks tiesai nepiemērot Kriminālkodeksa 160. panta pēdējo daļu un 161. panta otro daļu⁶².

143. Taču man šķiet, ka skartās personas nevarēja ignorēt to, ka fakti, kas viņām tiek pārņemti šodien, varēja izraisīt viņu kriminālatbildību un galīgas notiesāšanas gadījumā novest pie likumā noteiktā soda piemērošanas. Šīs darbības bija noziedzīgi nodarījumi brīdī, kad tās tika izdarītas, un sodi nebūs bargāki par tiem, kādi bija piemērojami faktu rašanās laikā. Es neuzskatu, ka tādēļ, ka valsts tiesa īsteno šo pienākumu, skartās personas cietīs lielāku kaitējumu par to, kādam viņas bija pakļautas laikā, kad nodarījums tika izdarīts.

b) Par Hartas 53. panta piemērojamību

144. Turpinot, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) pretstata Hartas 53. panta noteikumus spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētā pienākuma īstenošanai.

145. Proti, tā apsver interpretāciju, saskaņā ar kuru Hartas 53. pants pilnvaro Itālijas Republiku piemērot Itālijas Konstitūcijā garantēto pamattiesību aizsardzības standartu, jo tas ir augstāks par to, kāds izriet no Hartas 49. panta interpretācijas, un atteikties īstenot spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto pienākumu.

146. Šī interpretācija ļaujot valsts tiesai atbrīvoties no šā pienākuma, jo šis pienākums nosaka, lai šī tiesa nepiemēro konkrētos noilguma noteikumus uzsāktos procesos.

147. Tātad prejudiciālie jautājumi, kurus mums uzdod *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa), noved pie jautājuma par to, kāda rīcības brīvība dalībvalstīm ir, lai noteiktu pamattiesību aizsardzības līmeni, kuru tās vēlas nodrošināt saistībā ar Savienības tiesību īstenošanu.

1) Ievada apsvērumi⁶³

148. Pat ja ir taisnība, ka Hartā aizsargāto tiesību interpretācijai ir jātiecas sasniegt augstāku aizsardzības līmeni, kā var secināt no Hartas 52. panta 3. punkta, kā arī no paskaidrojumiem saistībā ar tās 52. panta 4. punktu, tomēr jāprecizē, ka runai ir jābūt par aizsardzības līmeni, kas “atbilstu Savienības tiesībām”, kā tas turklāt ir precizēts šajos pašos paskaidrojumos.

149. Šeit tiek atgādināts princips, kurš ilglaicīgi bijis pamats pamattiesību interpretācijai Savienībā, proti, princips, ka pamattiesību aizsardzība Savienībā ir jānodrošina, ņemot vērā tās struktūru un mērķus⁶⁴. Šajā nozīmē nav nebūtiski, ka Hartas preambulā ir minēti Savienības galvenie principi, tostarp brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveide.

150. Tādējādi nav iespējams spriest tikai par augstāku vai zemāku pamattiesību aizsardzības līmeni, neņemot vērā prasības, kas ir saistītas ar Savienības darbību, un Savienības tiesību specifiku.

62 ECT, 2015. gada 22. septembris, *Borcea* pret Rumāniju, CE:ECHR:2015:0922DEC005595914, 59. punkts.

63 Šie apsvērumi ir norādīti manu secinājumu lietā *Melloni* (C-399/11, EU:C:2012:600) 106.–112. punktā.

64 Skat. spriedumu, 1970. gada 17. decembris, *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, EU:C:1970:114, 4. punkts).

151. Aizsargājamās pamattiesības un tām piešķiramais aizsardzības līmenis atspoguļo attiecīgās sabiedrības izvēli saistībā ar taisnīgu līdzsvaru, kas sasniedzams starp indivīdu interesēm un sabiedrības, kurai tie pieder, interesēm. Šī noteikšana ir cieši saistīta ar vērtējumiem, kas ir raksturīgi konkrētajai tiesību sistēmai, tostarp ņemot vērā tās sociālo, kultūras un vēstures kontekstu, un tādējādi to nevar automātiski pārnest uz citiem kontekstiem.

152. Ja Hartas 53. pants tiktu interpretēts tādējādi, ka tas ļauj dalībvalstīm Savienības tiesību piemērošanas jomā piemērot savu konstitucionālo tiesību normu, ar kuru attiecīgajām pamattiesībām tiek nodrošināts augstāks aizsardzības līmenis, tas nozīmētu, ka tādējādi tiktu ignorēts, ka pastāvīgais uzdevums noteikt sasniedzamo pamattiesību aizsardzības līmeni ir cieši atkarīgs no konteksta, kādā tas ir veicams.

153. Tādējādi, pat ja mērķis ir tiekties uz augstāku pamattiesību aizsardzības līmeni, Savienības tiesību īpatnības nosaka, ka aizsardzības līmenis, kas izriet no valsts konstitūcijas interpretācijas, nav ne automātiski pārnesams Savienības līmenī, ne arī pretnostatāms Savienības tiesību piemērošanas ietvaros.

154. Pamattiesību aizsardzības līmeņa, kāds ir jānodrošina Savienības tiesību sistēmā, novērtējumā ir jāņem vērā īpašās intereses, kas vada Savienības darbību. Tas tostarp izriet arī no obligātās Savienības tiesību un prasību, kas saistītas ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi, vienveidīgas piemērošanas. Šīs īpašās intereses liek veidot pamattiesību aizsardzības līmeni, ņemot vērā dažādās iesaistītās intereses.

2) Vērtējums

155. Manā ieskatā, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) piedāvātā Hartas 53. panta interpretācija nevar tikt atbalstīta to pašu iemeslu dēļ, kas norādīti Tiesas 2013. gada 26. februāra spriedumā *Melloni*⁶⁵.

156. Tāda interpretācija apdraud būtisku Savienības tiesību sistēmai raksturīgu iezīmi, tas ir, Savienības tiesību pārākuma principu. Proti, šī interpretācija ļauj dalībvalstij atteikties īstenot Tiesas formulētu pienākumu, kas pilnībā atbilst Hartai, ja šis pienākums neatbilst šīs dalībvalsts konstitūcijā garantētajam augstākam pamattiesību aizsardzības standartam.

157. 2013. gada 26. februāra spriedumā *Melloni*⁶⁶ Tiesa atgādināja, ka atbilstoši Savienības tiesību pārākuma principam tas, ka dalībvalsts atsaucas uz valsts tiesību normām, pat ja tās ir konstitucionālā līmeņa normas, nevar ietekmēt Savienības tiesību iedarbību šīs valsts teritorijā⁶⁷.

158. Hartas 53. pants apstiprina, ka gadījumā, kad Savienības tiesību aktā ir prasīts veikt valsts īstenojošos pasākumus, valsts iestādes un tiesas joprojām var piemērot savus valsts standartus pamattiesību aizsardzībai. Tomēr Tiesa ir precizējusi, ka šāda piemērošana nedrīkst kaitēt nedz Hartā paredzētajam aizsardzības līmenim, kā to interpretē Tiesa, nedz Savienības tiesību pārākumam, vienotībai un efektivitātei⁶⁸.

159. Secinājumos lietā *Melloni*⁶⁹ es nošķīru situācijas, kurās Savienības līmenī ir ticis definēts aizsardzības līmenis, kāds pamattiesībām ir jāgarantē kādas Savienības darbības īstenošanā, un situācijas, kurās šim aizsardzības līmenim nav kopīgas definīcijas.

65 C-399/11, EU:C:2013:107.

66 C-399/11, EU:C:2013:107.

67 Šā sprieduma 59. punkts un tajā minētā judikatūra.

68 Spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107), 60. punkts.

69 C-399/11, EU:C:2012:600.

160. Attiecībā uz pirmo gadījumu es norādīju, ka dalībvalsts *a posteriori* atsauksšanās uz sava augstāka aizsardzības līmeņa saglabāšanu izjauktu Savienības likumdevēja panākto līdzsvaru un tādad aprūtinātu Savienības tiesību piemērošanu. Proti, aizsardzības līmenis ir noteikts tā, lai tas atbilstu konkrētajiem Savienības darbības mērķiem. Tādad tas atspoguļo līdzsvaru starp nepieciešamību nodrošināt Savienības darbības efektivitāti un nepieciešamību pienācīgi aizsargāt pamattiesības.

161. Savukārt otrajā gadījumā dalībvalstīm Savienības tiesību piemērošanas jomā ir ievērojamāka rīcības brīvība piemērot tādu pamattiesību aizsardzības līmeni, kādu tās vēlas nodrošināt valsts tiesību sistēmas ietvaros. Tomēr es uzsvēru, ka šim aizsardzības līmenim tādējādi ir jābūt saskaņotam ar Savienības tiesību pareizu piemērošanu un tas nedrīkst apdraudēt citas saskaņā ar Savienības tiesībām aizsargātās pamattiesības.

162. Saskaņā ar LESD 325. pantu Savienības finanšu interešu aizsardzībai vajadzīgi valsts līmeņa īstenošanas pasākumi. Atbilstoši līdzvērtības un efektivitātes principiem šiem pasākumiem ir jānodrošina šīs intereses apdraudošu nodarījumu apkarošana, uzliekot kriminālsodus, kuriem jābūt efektīviem un atturošiem. Aplūkojamajā gadījumā, prasot valsts tiesām, lai uzsāktos procesos tās nepiemērotu konkrētos noilguma noteikumus, Tiesa, ievērojot Hartas 49. pantu un saskaņā ar ECPAK 7. pantā atzīto noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa piemērojamību, tiecas garantēt šo mērķi.

163. Protams, šobrīd Savienības līmenī nav kopējas definīcijas par to, kādai piemērojamībai jāpiemīt noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principam, un par aizsardzības līmeni, kāds šajā ziņā jāpiešķir personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess, kad ir runa par noilguma noteikumu piemērošanu⁷⁰. Līdz ar to dalībvalstīm principā ir ievērojamāka rīcības brīvība, lai piemērotu augstāku aizsardzības līmeni, tomēr ar nosacījumu, ka šis pēdējais nodrošina Savienības tiesību pārākumu un efektivitāti.

164. Taču ir jāatzīmē trīs lietas.

165. Pirmkārt, lai gan patiešām noilguma noteikumi vēl nav tikuši saskaņoti, tas nemaina to, ka Hartas 47. panta 2. punktā paredzētais saprātīgā termiņa princips, tāpat kā to nostiprinošais instruments, ir tieši piemērojams saskaņojamās normas prototips.

166. Otrkārt, Itālijas Konstitūcijas 25. panta otrajā daļā paredzētā aizsardzības standarta piemērošana, uz ko norāda *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa), apdraud Savienības tiesību pārākumu, jo tā ļauj likt šķēršļus Tiesas formulētajam pienākumam, kurš ne vien ir atbilstošs Hartai, bet kurš ir arī saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru.

167. Visbeidzot, treškārt, šī piemērošana apdraud Savienības tiesību efektivitāti, jo konkrētos noziedzīgos nodarījumus, kas aizskar Savienības finanšu intereses, ņemot vērā absolūto noilguma termiņu, nevarēs galīgi iztiesāt un tādad tie paliks nesodīti.

168. Līdz ar to es uzskatu, ka Hartas 53. pants neatļauj dalībvalsts tiesu iestādei atteikties izpildīt spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto pienākumu, pamatojoties uz to, ka šis pienākums neatbilst šīs dalībvalsts konstitūcijā garantētajam augstākam pamattiesību aizsardzības līmenim.

⁷⁰ Virzība uz šādu aizsardzības līmeņa saskaņotību notiek priekšlikumā par *PIF* direktīvu un Eiropas Prokuratūras izveidi, formulējot kopēju krāpšanas, kas apdraud Savienības finanšu intereses, definīciju, kā arī saskaņojot sodus un piemērojamos noilguma noteikumus. Kaut gan šajos dokumentos netiek risināts jautājums par noilguma noteikumu procesuālo vai materiālo dabu un tādad netiek atrisināts jautājums par šo noteikumu atpakaļejošo spēku, Savienības likumdevējam vai Tiesai obligāti būs jāpievēršas šim jautājumam, lai nodrošinātu nepieciešamo Savienības tiesību piemērošanas vienotību un ņemtu vērā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi saistītās obligātās prasības. Šajā gadījumā jautājums būs par to, vai mēs sekosim Eiropas Cilvēktiesību tiesas izvēlētajai nostājai tā, lai Hartas 49. panta interpretācija būtu saskaņota ar ECPAK 7. pantā garantētajam principam atzīto piemērojamību, Eiropas Cilvēktiesību tiesai nospriežot, atgādināšu, ka noilguma noteikumi ir procesuālo tiesību normas, kuras var tikt tūlītēji piemērotas uzsāktos procesos saskaņā ar *tempus regit actum* principu, ja šī piemērošana ir saprātīga un nenotiek patvaļīgi.

c) Par Itālijas Republikas konstitucionālās identitātes ievērošanu

169. Trešais iesniedzējtiesas uzdotais prejudiciālais jautājums skar LES 4. panta 2. punkta piemērojamību.

170. Proti, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētais pienākums, tā kā tas pārkāpj Itālijas Republikas konstitucionālās iekārtas augstāko principu – noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu –, var ietekmēt tās nacionālo, it īpaši konstitucionālo, identitāti.

171. Tā uzsver, ka Savienības tiesības, tāpat kā Tiesas veiktā šo tiesību interpretācija, nevar tikt uzskatītas par tādām, kas uzliek dalībvalstij pienākumu atteikties no tās konstitucionālās iekārtas augstākajiem principiem, kuri nosaka tās nacionālo identitāti. Tādējādi Tiesas sprieduma īstenošana vienmēr esot pakārtota tā saderībai ar dalībvalsts konstitucionālo iekārtu, un tas ir jāizvērtē valsts iestādēm un – aplūkojamajā gadījumā Itālijā – *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa).

172. Nostāja, kuru es Tiesai ierosinu ieņemt šajā lietā, nenoved pie tā, ka tiek noliegta nepieciešamība ņemt vērā dalībvalstu nacionālo identitāti, kuras daļa nenoliedzami ir konstitucionālā identitāte⁷¹.

173. Proti, es neignorēju to, ka Savienībai, kā tas ir paredzēts LES 4. panta 2. punktā, ir pienākums ievērot dalībvalstu nacionālo identitāti, kas “raksturīga to politiskajām un konstitucionālajām pamatstruktūrām”.

174. Turklāt es neignorēju arī to, ka Hartas preambulā ir atgādināts, ka savā rīcībā Savienībai ir jāievēro dalībvalstu nacionālā identitāte.

175. Līdz ar to dalībvalsts, kura uzskata, ka kāda primārā vai atvasinātā tiesību akta norma apdraud tās nacionālo identitāti, var to apstrīdēt, pamatojoties uz LES 4. panta 2. punkta noteikumiem.

176. Tomēr es neuzskatu, ka aplūkojamajā gadījumā mums jāsakaras ar šādu situāciju.

177. Vispirms, Tiesa vienmēr ir uzskatījusi, ka atsaukšanās vai nu uz pamattiesību, kā tās ir formulētas dalībvalsts konstitūcijā, aizskārumiem, vai arī uz valsts konstitucionālās struktūras principu aizskārumiem nevar ietekmēt Savienības iestāžu pieņemta akta spēkā esamību vai tā iedarbību šīs valsts teritorijā, un tas tā ir tāpēc, lai aizsargātu Savienības tiesību vienotību un efektivitāti. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šo aktu spēkā esamību tād var izvērtēt vienīgi saskaņā ar Savienības tiesībām⁷².

178. Turpinot, es neesmu pārliecināts par to, ka garāka noilguma termiņa tūlītēja piemērošana, kas izriet no spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētā pienākuma, varētu ietekmēt Itālijas Republikas konstitucionālo identitāti.

179. Proti, nevajag jaukt to, kas ietilpst stingras pamattiesību aizsardzības koncepcijā, ar dalībvalsts nacionālās vai, precīzāk, konstitucionālās identitātes apdraudējumu. Protams, ka aplūkojamajā gadījumā runa ir par Itālijas Konstitūcijā aizsargātām pamattiesībām, kuru nozīmību nevar novērtēt par zemu, bet tas tomēr nenozīmē, ka šajā gadījumā ir jāpiemēro LES 4. panta 2. punkts.

⁷¹ Šajā ziņā skat. it īpaši Simon, D., “L’identité constitutionnelle dans la jurisprudence de l’Union européenne”, *L’identité constitutionnelle saisie par les juges en Europe*, Parīze: Éditions A. Pedone, 2011, 27. lpp.; Constantinesco, V., “La confrontation entre identité constitutionnelle européenne et identités constitutionnelles nationales, convergence ou contradiction? Contrepoint ou hiérarchie?”, *L’Union européenne: Union de droit, Union des droits – Mélanges en l’honneur de Philippe Manin*, Parīze: Éditions A. Pedone, 2010, 79. lpp., un, šajā pašā darbā, Mouton, J.-D., “Réflexions sur la prise en considération de l’identité constitutionnelle des États membres de l’Union européenne”, 145. lpp.

⁷² Skat. spriedumu, 1970. gada 17. decembris, *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, EU:C:1970:114, 3. punkts).

180. Turklāt *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) nav norādījusi ne iemeslus, kuru dēļ visiem noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principa aspektiem būtu jāpiespējam konstitucionālās iekārtas “augstākā” principa statuss⁷³, ne iemeslus, kuru dēļ ar garāka noilguma termiņa tūlītēju piemērošanu tādējādi varētu apšaubīt Itālijas Republikas konstitucionālo identitāti.

181. Norādišu, ka Itālijas Konstitūcijā par “pamatprincipiem” atzītie principi ir uzskaitīti tās 1.–12. pantā, tātad noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips ir *a priori* izslēgts.

182. Es apzinu, ka kāda principa piemērojamība un vieta tiesību normu hierarhijā var būt arī konstitucionālās judikatūras darba rezultāts.

183. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) jau ir atzinusi, ka vienīgi kāda pamatprincipa “kodols” var pamatot tā sauktās “pretierobežojumu” procedūras uzsākšanu, izņemot dažādus institūtus, kuros šīs tiesības var konkrēti izpausties un veidoties laika gaitā, un šīs pēdējās prasības⁷⁴.

184. Nesenā spriedumā *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ir apstiprinājusi šo pieeju, atzīstot, ka konstitucionālās iekārtas “augstākie principi” jeb “pamatprincipi” ir tie, kas identificē šo iekārtu un kas atspoguļo Itālijas Konstitūcijas “kodolu”⁷⁵.

185. Turklāt lietā, kurā tika taisīts 2015. gada 16. jūnija spriedums *Gauweiler* u.c.⁷⁶, savu iesniegto apsvērumu 10. un 11. punktā un jo īpaši savos paskaidrojumos par tā saucamās “pretierobežojumu” procedūras izmantošanu Itālijas Republika ir precizējusi, ka tās konstitucionālās iekārtas augstākie principi jeb pamatprincipi, kuru pārkāpums ar Savienības tiesību aktu attaisnojot minētās procedūras uzsākšanu⁷⁷, atbilst tādām konstitucionālajām pamatgarantijām kā Itālijas Konstitūcijas 1. pantā nostiprinātā Itālijas Republikas demokrātiskā iekārta vai arī tās 3. pantā paredzētais visu cilvēku vienlīdzības princips, bet neiekļauj procesuālās garantijas, lai arī cik svarīgas tās nebūtu.

186. Ņemot vērā šos apstākļus, es tātad neesmu pārliecināts par to, ka spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulētais pienākums, ciktāl tas noved pie tā, ka uzsāktā procesā valsts tiesa tūlītēji piemēro garāku noilguma termiņu par to, kāds bija paredzēts nodarījuma izdarīšanas brīdī spēkā esošajā likumā, var apdraudēt Itālijas Republikas konstitucionālo identitāti.

187. Ņemot vērā visus šos apsvērumus, es līdz ar to uzskatu, ka LES 4. panta 2. punkts neatļauj dalībvalsts tiesu iestādei atteikties izpildīt spriedumā *Taricco* u.c. Tiesas formulēto pienākumu, pamatojoties uz to, ka garāka noilguma termiņa par to, kāds bija paredzēts nodarījuma izdarīšanas brīdī spēkā esošajā likumā, tūlītēja piemērošana var ietekmēt šīs valsts konstitucionālo identitāti.

73 Pamatprincipam piemērotais statuss konstitucionālajā iekārtā it īpaši ir *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) darba rezultāts (skat. 1973. gada 17. decembra spriedumu Nr. 183/73 un 1984. gada 8. jūnija spriedumu Nr. 170/84), kurā bieži sastopamas norādes uz konstitucionālās iekārtas “pamatprincipiem” vai “augstākajiem principiem”, vai arī uz “personas neatņemamajām tiesībām”, tai gan skaidri nenošķirot šos jēdzienus. Tomēr šķiet, ka pastāv vērā ņemama atšķirība, jo atbilstoši *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) norādītajam starptautiska līguma ratifikācijas priekšnosacījums ir visu Itālijas Konstitūcijas normu ievērošana, savukārt Savienības tiesību pārākuma priekšnosacījums vienīgi ir tās augstāko principu ievērošana.

74 Skat. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) 1982. gada 2. februāra spriedumu Nr. 18/82, motīvu daļas 4. punkts: “Il diritto alla tutela giurisdizionale si colloca al dichiarato livello di principio supremo solo nel suo nucleo più ristretto ed essenziale” e “tale qualifica non può certo estendersi ai vari istituti in cui esso concretamente si estrinseca e secondo le mutevoli esigenze [in cui] storicamente si attegge” (neoficiāls tulkojums: “Tiesībām uz tiesību aizsardzību tiesā ir augstākā principa vieta tiesību normu hierarhijā vienīgi tiktāl, ciktāl ir runa par tā visierobežotāko un būtiskāko kodolu” un “ši kvalifikācija noteikti nevar tikt attiecināta uz dažādajiem institūtiem, kuros šīs tiesības var konkrēti izpausties un veidoties, raugoties no dažādām vēsturiskām prasībām”).

75 Šajā sakarā skat. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) 2014. gada 22. oktobra spriedumu Nr. 238/2014, 3.2 punkts.

76 C-62/14, EU:C:2015:400.

77 Šķiet, ka tā saucamās “pretierobežojumu” procedūras uzsākšanu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) attaisno divās situācijās, no kurām viena ir kolīzija starp valsts tiesību normu un *Concordato* (Konkordāts) (*sentenza n. 18/82, 2 febbraio 1982* (1982. gada 2. februāra spriedums Nr. 18/82)) un otra ir kolīzija starp valsts tiesību normu un starptautisko tiesību normu (*sentenza n. 238/2014, 22 ottobre 2014* (2014. gada 22. oktobra spriedums Nr. 238/2014)).

VIII. Secinājumi

188. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) LESD 325. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas prasa, lai valsts tiesa, rīkojoties kā Savienības kopējo tiesību tiesa, nepiemēro absolūto noilguma termiņu, kurš izriet no *codice penale* (Kriminālkodekss) 160. panta pēdējā daļā un 161. panta otrajā daļā paredzēto normu kombinācijas, gadījumā, kad tāds tiesiskais regulējums kavē efektīva un atturoša soda noteikšanu liela apjoma krāpšanas gadījumos, kas apdraud Savienības finanšu intereses, vai liela apjoma krāpšanas gadījumos, kas apdraud konkrētās dalībvalsts finanšu intereses, paredz garākus noilguma termiņus, nekā gadījumos, kad tiek apdraudētas Savienības finanšu intereses;
- 2) noilguma pārtraukšanas jēdziens ir jāuzskata par autonomu Savienības tiesību jēdzienu un jādefinē tādējādi, ka katra kriminālprocesuālā darbība, kā arī katra darbība, kas to nepieciešami pagarina, pārtrauc noilguma termiņu, un tādējādi ar šo darbību sākas jauns, sākotnējam termiņam identisks termiņš, bet jau pagājušais noilguma termiņš tiek dzēsts;
- 3) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka uzsāktos procesos Itālijas tiesu iestādes nepiemēro Kriminālkodeksa 160. panta pēdējās daļas un 161. panta otrās daļas normu kombināciju atbilstoši 2015. gada 8. septembra spriedumā *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555) Tiesas formulētajam pienākumam;
- 4) Pamattiesību hartas 53. pants neatļauj dalībvalsts tiesu iestādei atteikties izpildīt 2015. gada 8. septembra spriedumā *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555) Tiesas formulēto pienākumu, pamatojoties uz to, ka šis pienākums neatbilst šīs dalībvalsts konstitūcijā garantētajam augstākam pamattiesību aizsardzības līmenim;
- 5) LES 4. panta 2. punkts neatļauj dalībvalsts tiesu iestādei atteikties izpildīt 2015. gada 8. septembra spriedumā *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555) Tiesas formulēto pienākumu, pamatojoties uz to, ka garāka noilguma termiņa par to, kāds bija paredzēts nodarījuma izdarīšanas brīdī spēkā esošā likumā, tūlītēja piemērošana var ietekmēt šīs valsts konstitucionālo identitāti.